

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de Catalunya

**EL SISTEMA UNIVERSITARI
PÚBLIC CATALÀ 2000-2005:
UNA PERSPECTIVA DES DE
L'AVUACIÓ D'AQU CATALUNYA**

2000-2005

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de **Catalunya**

**EL SISTEMA UNIVERSITARI
PÚBLIC CATALÀ 2000-2005:
UNA PERSPECTIVA DES DE
L'AVUACIÓ D'AQU CATALUNYA**

2000-2005

Biblioteca de Catalunya - Dades CIP

El **Sistema** universitari públic català 2000-2005 : una perspectiva des de l'avaluació d'AQU Catalunya
I. Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya
1. Ensenyament universitari - Catalunya
378(467.1)

© Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya
Via Laietana, 28, 5a planta
08003 Barcelona

L'autoria d'aquest informe és de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya i ha estat elaborat pels tècnics de l'Àrea de l'Avaluació de la Qualitat **Josep Grifoll Saurí, Anna Prades Nebot, Olga Pujolràs González i Albert Basart Capmany**, i per l'equip de direcció d'AQU Catalunya format per **Antoni Serra Ramoneda, Javier Bará Temes, Joan Bravo Pijoan i Sebastián Rodríguez Espinar**.

Producció editorial: **Àgata Segura Castellà**
Disseny i maquetació: **Josep Turon i Triola**

Imprès per: Grup SIFU
Tiratge: 2.000

Primera edició: juny de 2007
Dipòsit legal: B-16.328-2007

Es permet la reproducció total o parcial del document sempre i quan se citi el títol de la publicació i l'**Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya** com a editora.

Disponible també en versió electrònica:
<www.aqucatalunya.cat>

Wir müssen wissen, wir werden wissen

We must know, we will know

Hem de conèixer, coneixerem

David Hilbert, matemàtic (1862-1943)

SUMARI

Presentació	7
El sistema universitari de Catalunya: 2000-2005	9
Sistema universitari català	9
Les universitats catalanes	9
Les titulacions universitàries.....	10
Els estudis universitaris	10
Els estudiants universitaris	10
Indicadors d'evolució del sistema	11
Oferta, demanda i matrícula.....	11
Accés	18
Professorat	22
Resultats	25
Resum	34
Consideracions d'AQU Catalunya des de l'experiència de l'avaluació de titulacions: el programa PRO-QU	35
Introducció.....	35
Programa de formació.....	35
Desenvolupament de l'ensenyament	38
Pla de millores	38
Fonts de referència.....	39

PRESENTACIÓ

Després de prop d'onze anys de funcionament i d'un contacte permanent amb el món universitari català, després d'haver avaluat la gran majoria de les titulacions que s'hi imparteixen, AQU Catalunya disposa d'una visió panoràmica i profunda dels seus punts forts, dels seus punts febles i de les tendències que n'han presidit l'evolució durant els darrers anys. D'altra banda, el departament responsable de l'àmbit universitari ha reeixit a acumular en el sistema d'informació interuniversitari les dades quantitatives, degudament homogeneïtzades, de les diferents institucions públiques que integren el sistema.

És indubtable que per a la societat, i els seus representants polítics, té una enorme importància conèixer les potencialitats i les mancances del conjunt responsable de l'ensenyament superior i de bona part de la recerca científica que es du a terme en el país. Tothom és conscient del paper rellevant que tenen el capital humà i la capacitat d'innovació en les societats modernes i, per tant, de la necessitat de ser generosos en els recursos que es destinen a aquestes activitats, però alhora de ser eficients en llur ús. Que hi ha un ampli interès per conèixer millor aspectes concrets del sistema ho palesa l'elevat nombre de consultes que han registrat, des que estan disponibles al web d'AQU Catalunya, les avaluacions realitzades (més de 44.000 en el cas de l'Informe 2004).

D'altra banda, a molts països del nostre entorn, organismes amb responsabilitats semblants a la nostra agència tenen l'obligació i el costum de fer públic, amb una certa periodicitat, un diagnòstic —una mena de llibre blanc— sobre l'estat de llur respectiu sistema universitari per tal de facilitar la presa de les mesures més adients per introduir-hi millores. En el nostre cas, de manera prou explícita, l'apartat N de l'article 140 de la Llei d'universitats de Catalunya manifesta que una de les funcions d'AQU Catalunya és «l'emissió d'informes d'avaluació adreçats a les universitats, l'Administració educativa, els agents socials i la societat en general».

Cal afegir també que el document que es presenta ofereix, en una segona part, una anàlisi global d'aquells punts més associats al desenvolupament de l'ensenyament-aprenentatge, anàlisi que té com a font documental els informes publicats de l'avaluació dels ensenyaments durant el període 2000-2005. Es tracta d'un resum que il·lumina els punts més destacats dels resultats aconseguits amb les avaluacions esmentades.

Totes aquestes raons ens han empès a redactar aquest document, que aprofita l'experiència acumulada i les dades disponibles per dibuixar una visió panoràmica del nostre sistema universitari; una visió panoràmica que vol ser objectiva i, per tant, fuig de judicis de valor que corresponen a la ciutadania i sobretot als responsables del conjunt del sistema o de les diferents unitats que l'integren. No podem oblidar que es tracta d'una peça clau per al benestar del país i, sobretot, de les generacions futures. Hom ha de recordar que són considerables els recursos econòmics que ara s'esmercen en l'àmbit universitari, tot i que probablement encara siguin insuficients per assolir el nivell qualitatiu al qual Catalunya aspira. L'única conclusió que AQU Catalunya gosa exposar és el convenciment que hi ha camí per recórrer i que són moltes les possibilitats de millora que, amb imaginació però també coratge, ofereix la situació present.

El document no entra en els aspectes econòmics de l'activitat universitària, tot i la indiscutible importància que el finançament i els mecanismes d'assignació dels recursos tenen sobre el seu funcionament. Aquestes són pàgines que correspondrien, en tot cas, a un segon document que, si s'escau, veuria la llum quan disposéssim de més i més dades segures. Nogensmenys, fóra oportú atribuir a arrels econòmiques tots els aspectes discutibles que el nostre sistema universitari presenta. Perquè tots els indicis porten a creure que el volum de recursos de què avui disposen les nostres universitats no és massa llunyà en termes relatius dels que coneixen altres països europeus propers. I si la comparació es fa en relació amb el cost per estudiant a temps complet o per titulat es comprova que la diferència existent és deguda, quasi íntegrament, a la major incidència que les beques als estudiants representen sobre el total. En altres termes, és més important la composició de la despesa que no pas la suma total. Seria fals i a més contraproductiu creure que amb un increment dels recursos pressupostaris podríem resoldre els nostres desajustos.

Fóra bo que aquest document fos l'espurna que encengués un debat on totes les parts implicades —els *stakeholders*, com ara és moda dir— contrastessin les seves opinions per tal de trobar les fórmules que cal aplicar per donar una nova empenta al que és la clau de volta del nostre futur: el sistema universitari.

Antoni Serra Ramoneda
President d'AQU Catalunya

EL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA: 2000-2005

En aquest primer apartat s'exposen, en primer lloc, les universitats que componen el sistema universitari de Catalunya, les titulacions i els estudis que ofereixen i la seva estructura, i el volum d'estudiants del sistema. En segon lloc es donen indicadors d'evolució del sistema, considerant l'oferta, la demanda i la matrícula, l'accés, el professorat, els graduats, el progrés i la durada dels estudis, i l'abandonament, i aportant dades que caracteritzen cadascun d'aquests aspectes.

El format de les taules adoptat i l'ordenació per blocs dels mateixos indicadors pretenen facilitar una lectura ràpida i la generació d'una visió fonamentada de l'evolució del sistema universitari català en el període que comprèn el quinquenni 2000-2005.

Cal tenir present que en cadascun d'aquests àmbits d'anàlisi el conjunt d'indicadors disponibles és diferent, tot i que en alguns casos es donen coincidències. Aquest fet és degut a la inexistència d'una única font de dades. Les dades de Catalunya s'han extret del sistema d'informació interuniversitari UNeix del Comissionat per a Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya, mentre que en el cas del sistema universitari espanyol ha calgut recórrer al Consell de Coordinació Universitària. Tot i això, per al sistema espanyol s'han inclòs dades de l'any 2002 al 2005.

SISTEMA UNIVERSITARI CATALÀ

LES UNIVERSITATS CATALANES

El sistema universitari català està format per dotze universitats amb el nombre d'estudiants i la titularitat que s'assenyala:

Universitats públiques	Estudiants 2004-2005	Universitats privades	Estudiants 2004-2005
Universitat de Barcelona	56.111	Universitat Ramon Llull	13.140
Universitat Autònoma de Barcelona	38.117	Universitat de Vic	5.113
Universitat Politècnica de Catalunya	33.242	Universitat Internacional de Catalunya	2.406
Universitat Pompeu Fabra	10.213	Universitat Abat Oliba	564
Universitat de Girona	12.680	Universitat Oberta de Catalunya	33.996
Universitat de Lleida	8.425		
Universitat Rovira i Virgili	11.962		
TOTAL	170.750	TOTAL	55.219

Estudiants: nombre de matriculats en títols oficials i propis, de centres integrats i adscrits.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

LES TITULACIONS UNIVERSITÀRIES

A les universitats catalanes s'imparteixen estudis¹ amb títols oficials i homologats i estudis amb títol propi:

■ **Títols oficials i homologats:** són els estudis de caràcter oficial i amb validesa a tot l'Estat espanyol. El Reial decret 1497/1987, de 27 de novembre, modificat posteriorment pel Reial decret 1267/1994, de 10 de juny, estableix les directrius generals comunes dels plans d'estudis dels títols universitaris oficials. La informació que trobem en aquest informe es refereix a aquests estudis.

■ **Títols propis:** són els estudis no reglats conduents a una titulació no oficial, reconeguda únicament per la universitat que els imparteix.

L'oferta de titulacions oficials i homologades al conjunt d'universitats públiques i privades a Catalunya és de 126 titulacions el curs 2004-2005, en els diferents àmbits de coneixement: Humanitats, Ciències Socials, Ciències Experimentals, Ciències de la Salut i Tècnica.

ELS ESTUDIS UNIVERSITARIS

Els estudis universitaris s'estructuren en cicles, segons la durada:

■ **Estudis de primer cicle:** són estudis per obtenir els títols de **diplomata, mestre, arquitecte tècnic i enginyer tècnic**. La durada teòrica està repartida en **tres anys acadèmics**, amb un mínim de 180 crèdits. Els estudis de primer cicle permeten accedir a estudis de segon cicle, d'acord amb la normativa prevista en cada cas, que defineix l'enllaç del primer cicle amb altres estudis de segon cicle i que estableix si és necessari o no fer complements de formació.

■ **Estudis de primer i segon cicle:** la superació d'aquests estudis dóna dret a obtenir els títols de **licenciat, arquitecte i enginyer**. La durada teòrica està repartida en **quatre o cinc anys acadèmics**, amb un mínim de 300 crèdits, excepte en aquells estudis per als quals hi ha directrius comunitàries que estableixen altres criteris. La superació del primer cicle d'aquests estudis no comporta obtenir cap titulació oficial, però pot ser vàlida per incorporar-se a uns altres estudis de segon cicle. La superació d'uns estudis de primer i segon cicle dóna dret a accedir als estudis de tercer cicle (doctorat).

■ **Estudis de segon cicle:** la superació d'aquests estudis dóna dret a obtenir els títols de **licenciat** o bé **enginyer**. La durada teòrica està repartida en **dos anys acadèmics**, amb un mínim de 120 crèdits. L'accés és possible per mitjà d'un primer cicle universitari o bé per estar en possessió del títol de diplomata, arquitecte tècnic, enginyer tècnic o mestre, sempre que aquests estudis s'ajustin a la normativa d'accés per a cadascun dels segons cicles. Aquesta normativa estableix quins són els estudis de primer cicle que calen per accedir a un estudi concret de segon cicle i, també, si és necessari o no fer complements de formació. Cada universitat estableix uns mecanismes per regular l'accés a aquestes titulacions de segon cicle. Permeten accedir als estudis de tercer cicle (doctorat).

■ **Estudis de tercer cicle:** per accedir-hi cal estar en possessió del títol de licenciat, arquitecte o enginyer. Són els anomenats *programes de doctorat*. Tenen una càrrega mínima de 32 crèdits i són un requisit necessari per poder accedir al títol oficial de doctor.

El curs 2004-2005, a les universitats catalanes s'imparteixen 441 estudis de títols oficials i homologats en centres integrats. D'aquests estudis, 327 s'ofereixen en universitats públiques i 114 en universitats privades. Comptant els estudis de títols oficials i títols propis en centres integrats i adscrits, tenim un total de 566 estudis entre les universitats públiques i les privades.

Dels 441 estudis de títols oficials i homologats en centres integrats, 180 són de primer cicle, 194 de primer i segon cicle, i 67 de segon cicle. Finalment, s'ofereixen 485 programes de doctorat, 461 en universitats públiques i 24 en universitats privades.

ELS ESTUDIANTS UNIVERSITARIS

A les universitats catalanes hi estudien 199.397 alumnes de títols oficials i homologats en centres integrats el curs 2004-2005. D'aquests estudiants, 147.184 estan inscrits en universitats públiques i 52.213 en universitats privades. Comptant els estudiants de títols oficials i títols propis en centres integrats i adscrits, tenim un total de 225.969 estudiants entre les universitats públiques i les privades (vegeu el quadre de la pàgina 9). Hi ha 12.465 estudiants en procés d'adquisició de la suficiència investigadora, 11.643 en universitats públiques i 822 en universitats privades.

¹ La nova estructura d'estudis, tenint en compte Bolonya, s'ha iniciat en els programes de postgrau el curs 2006-2007, i els programes de grau començaran en l'horitzó del curs 2008-2009. Per tant, en aquest informe no es comenten els nous estudis.

INDICADORS D'EVOLUCIÓ DEL SISTEMA

El sistema universitari català en el context de la seva pròpia evolució temporal

- El període considerat ha estat el quinquenni comprès entre el curs 2000-2001 i el curs 2004-2005.
- La font documental de referència ha estat la plataforma estadística: sistema d'informació interuniversitari UNeix, del Comissionat per a Universitats i Recerca de la Generalitat de Catalunya.
- S'han tingut en compte només les universitats públiques.
- Els blocs d'indicadors corresponen a «Oferta», «Demanda en primera opció», «Vies d'accés», «Qualitat de l'accés», «Professorat», «Progrés i durada dels estudis», «Volum de graduats» i «Abandonament».
- La definició i el mètode de càlcul dels indicadors provenen del glossari de docència consensuat amb les universitats públiques.
- S'ha generat l'indicador «Increment en el període».

El sistema universitari català en el context de l'evolució del sistema espanyol

- El període considerat han estat els tres cursos compresos entre el curs 2002-2003 i el curs 2004-2005.
- La font documental de referència ha estat el Consell de Coordinació Universitària.
- S'han tingut en compte només les universitats públiques.
- Els blocs d'indicadors corresponen a «Oferta», «Demanda en primera opció», «Professorat» i «Volum de graduats».
- S'han generat els indicadors «Increment en el període» i «Pes de Catalunya».
- A l'indicador «Increment Espanya» s'hi ha eliminat la participació de les universitats catalanes, per tal de tenir una comparació neta.

OFERTA, DEMANDA I MATRÍCULA

El període analitzat presenta una tendència a la baixa en les dades d'oferta, demanda i matrícula en el global del sistema universitari català, influenciada principalment per factors demogràfics. El decrement generalitzat en les tres variables fa que no hi hagi hagut canvis substancials en les relacions demanda/oferta o matrícula/oferta; la primera ha disminuït lleugerament al llarg del quinquenni, i la segona s'ha incrementat lleugerament.

Oferta i demanda

L'**oferta de titulacions** en el quinquenni ha augmentat lleugerament i ha passat de 292 durant el curs 2000-2001 a 327 durant el curs 2004-2005 (vegeu la taula 1). Les 35 «noves» titulacions ofertes corresponen principalment a titulacions ja existents dins del sistema universitari català però en altres universitats o a la creació de dobles titulacions, que ofereixen la possibilitat d'obtenir dos títols del mateix àmbit amb un nombre de crèdits lleugerament superior al d'un sol títol; només un percentatge mínim respon a titulacions de nova creació a Catalunya, com ara criminologia, biotecnologia i enginyeria aeronàutica.

Pel que es desprèn de les dades, aquest increment de l'oferta de titulacions no ha tingut en compte la tendència a la baixa de la demanda (veure apartat de la demanada). D'altre banda, indicadors com l'elevat nombre de màsters oficials ofertats pel proper curs (més de 300) demostra que la planificació raonable de l'oferta educativa continua sent un tema pendent.

Taula 1. OFERTA DE TITULACIONS

	2000-2001	2004-2005	Δ
Humanitats	57	67	18%
Ciències Socials	94	111	18%
Ciències Experimentals	23	26	13%
Ciències de la Salut	20	22	10%
Tècnica	98	101	3%
Total	292	327	12%

Oferta de titulacions de les universitats públiques, títols homologats en centres integrats

Font: DURSI. Estadístiques Universitat [en línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006 [consulta: 15 d'octubre de 2006].

Disponible a: <http://www10.gencat.net/dursi/ca/un/sistema.htm>

L'anàlisi de l'**oferta de places** mostra que la de Ciències Socials és l'àrea que domina l'oferta universitària en el període analitzat. D'aquesta manera, durant el curs 2004-2005 el 44% del total de places ofertes en el sistema universitari català correspon a aquesta àrea. L'àrea Tècnica és l'àrea següent amb més oferta (amb el 26% de les places ofertes). Ciències Socials i Tècnica engloben pràcticament dues terceres parts de l'oferta de places, i el terç restant es distribueix entre Humanitats (el 12%), Ciències Experimentals (el 10%) i Ciències de la Salut (el 8%).

Pel que fa a l'evolució de l'oferta de places, les universitats han iniciat una política d'ajustar les places a la demanda, de manera que la reducció del nombre de places en aquest quinquenni ha estat del 6,5%, per sota del 9% de la demanda. Si ho observem per àmbits, només hi ha dues àrees que han augmentat l'oferta, totes dues en el 4%: Tècnica (amb 262 places de més) i Ciències de la Salut (amb 82). Cal remarcar que Ciències de la Salut és l'àrea que presenta una oferta de places menor. A Ciències Experimentals i Humanitats, que són dues de les àrees amb menys oferta, és on la reducció ha estat més pronunciada: l'11% a Ciències Experimentals (323 places) i el 28% a Humanitats (1.390 places).

La distribució per àmbits de la **demanda** és molt similar a la de l'oferta. La demanda de Ciències Socials representa pràcticament la meitat de la demanda total (el 47% el curs 2004-2005). L'àrea següent amb més demanda és l'àrea Tècnica. Gairebé tres quartes parts de la demanda (el 70%) es concentren en aquestes dues àrees, mentre que l'altre 30% es distribueix, per ordre de més a menys, entre Ciències de la Salut, Humanitats i Ciències Experimentals. Per tant, es pot afirmar que, exceptuant les Ciències de la Salut, la distribució de l'oferta respon a la de la demanda.

La **demanda** en primera opció a centre i estudi ha disminuït el 9% en aquest quinquenni, una reducció que s'ha repartit en totes les àrees, tot i que amb magnituds diferents. Les projeccions demogràfiques fan preveure que aquesta tendència a la baixa continuarà.² La disminució de la demanda d'estudis universitaris es pot enfocar de diferents maneres:

- Com una oportunitat per oferir millors condicions a causa de la caiguda d'estudiants de nou ingrés.

² La projecció de la població de 18 a 22 anys sobre la base del cens del 2001 estableix una reducció —en un escenari optimista que preveu una entrada neta d'estrangers mantinguda— de gairebé el 8%, mentre que un escenari no optimista —que preveu una tendència decreixent d'entrada d'estrangers— situa la reducció en l'11% (font: INE).

Un estudi encarregat pel Consell Interuniversitari afegeix a l'impacte de les migracions una hipòtesi educativa segons la qual es preveu un augment progressiu de la pensió a l'estudi. Segons aquesta hipòtesi, la davallada l'any 2014 seria tan sols el 4% inferior respecte al seu nivell l'any 2004 (CIC, 2006).

- Com una dada negativa per als recursos humans del país que cal paliar mitjançant un increment de la demanda. Des d'aquesta perspectiva, tant la universitat com l'Administració educativa haurien d'incrementar els esforços per no perdre pes en l'educació superior.³ La universitat hauria d'afrontar aquesta reducció previsible de la demanda incrementant, d'una banda, el nombre de beques i, de l'altra, enfortint les vies d'accés no convencionals: estudiants més grans de 25 anys, estudiants procedents de cicles formatius i, per què no, fent esforços per captar estudiants estrangers o immigrants. Cal considerar que els immigrants tenen vetes d'inserció de treball qualificat interessants en àmbits com ara l'educació i la sanitat. D'altra banda, és obvi que la demanda universitària seria més elevada si s'incrementés l'èxit de l'educació secundària. Cal recordar que Espanya dobla la taxa d'abandonament d'estudiants que no completen la segona etapa d'educació secundària,⁴ tot i que en aquesta situació probablement hi influeix una conjuntura econòmica en la qual hi ha una oferta abundant de llocs de treball poc qualificats que tenen remuneracions suficientment atractives en comparació de les dels graduats universitaris.

- Una altra posició és considerar que la disminució de la demanda i el manteniment de l'oferta ens condueix cap a un sistema que sembla sobredimensionat, un fet que caldria afrontar mitjançant la disminució i la redistribució de l'oferta de places. Aquesta opció presenta diversos inconvenients: la complexitat de reordenar els recursos existents (com, per exemple, infraestructures, professors especialitzats, etc.), el fet que la demanda no es redistribuiria en la mateixa titulació d'altres universitats, sinó en altres de la mateixa universitat (cal pensar que un dels criteris principals d'elecció és la proximitat dels estudis), etc. Probablement, però, l'argument més dur en contra d'aquesta posició és de caràcter estratègic, per tal com sembla un enfocament poc coherent amb una estratègia d'afavorir la competitivitat del país en la societat de la informació. La qüestió clau és si hi ha una aposta clara per una economia en la societat de la informació (si s'hi aspira): quin és el model productiu triat sobre el qual gira l'economia catalana? És el de la societat de la informació?

L'indicador de la taula 2 «**Demanda/oferta**» ens permet veure si l'oferta del nombre de places s'ajusta a la demanda que hi ha. Per sota de 100 indica que hi ha menys demanda que oferta, mentre que per sobre de 100 indica que la demanda supera l'oferta. En global, la demanda continua superant l'oferta, encara que hi ha dues àrees, les de més tradició i les més acadèmiques (Humanitats i Ciències Experimentals), on l'oferta de places supera la demanda. L'àrea Tècnica, que ha augmentat en el quinquenni la seva oferta, actualment sembla l'àrea més ajustada en aquest indicador. En canvi, l'àrea de Ciències de la Salut és on la diferència entre demanda i oferta és més accentuada (la demanda pràcticament dobla l'oferta), de manera que és l'àrea que presenta un creixement potencial més elevat.

Cal tenir en compte que la demanda d'estudis universitaris no només respon a necessitats objectives i interessos personals, sinó que l'oferta, ubicació i nombre de places tenen també la seva influència en la generació de la pròpia demanda. La relació entre oferta i demanda és molt complexa. Tal com s'ha vist, hi ha dues posicions o polítiques clarament oposades en aquest aspecte: intentar incrementar la demanda o disminuir l'oferta per tal d'ajustar la demanda. Es pot deixar que l'oferta d'educació superior depengui de la demanda? S'ajusta aquesta demanda a les necessitats del mercat laboral? La demanda té lloc sobre la base de criteris racionals, del coneixement del contingut de les titulacions i dels seus objectius professionals? A continuació s'indiquen dos elements que dificulten una demanda més racional i que podrien ser objecte de polítiques proactives per afrontar els reptes esmentats:

- Un replantejament de l'actual sistema d'orientació a secundària

Els estudiants basen, en molts casos, l'elecció dels estudis en aspectes preconcebuts, sovint molt estereotipats, pel que fa a la naturalesa dels estudis. Això fa que els interessos estratègics de país, com ara la creació d'una àrea europea de recerca, la bioregió i la necessitat de professionals tècnics, puguin estar en perill per manca d'un nombre suficient de graduats en aquests àmbits.

³ En les darreres dades publicades per l'OCDE pel que fa al percentatge de titulats en l'ensenyament superior amb relació a la població amb una franja d'edat de 25 a 34 anys, l'Estat espanyol es troba darrere de Bèlgica, Canadà, Irlanda, Japó, Suècia, Noruega i Estats Units, i al nivell de França i Finlàndia.

⁴ La taxa d'abandonament prematur a la secundària va ser del 29% l'any 2000 (el 17,7% a la Unió Europea) i del 30,8% l'any 2005 (el 15,2% a la Unió Europea). El percentatge de població que ha completat almenys la segona etapa de l'educació secundària a l'Estat va ser del 66% l'any 2000 (el 76% a la Unió Europea) i del 61% l'any 2005 (el 77% a la Unió Europea). Font: MEC.

- Una política de beques insuficient que possibiliti l'accés i la mobilitat dels estudiants

Un dels criteris principals a l'hora d'escollir els estudis és la proximitat de la titulació a la residència habitual. Això explica, en gran manera, l'increment de l'oferta de titulacions tot i la reducció de l'oferta de places.

Taula 2. OFERTA, DEMANDA I MATRÍCULA EN PRIMERA OPCIO

	Humanitats			Ciències Socials			Ciències Experimentals		
	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ
Oferta	4.931	3.541	-28,2%	13.380	12.748	-4,7%	3.076	2.753	-10,5%
Demanda	3.910	3.246	-17,0%	17.576	16.648	-5,3%	3.058	2.379	-22,2%
Matrícula	3.249	2.770	-14,7%	11.777	11.975	1,7%	2.420	2.132	-11,9%
Demanda/oferta	79%	92%		131%	131%		99%	86%	
Matrícula/oferta	66%	78%		88%	94%		79%	77%	
	Ciències de la Salut			Tècnica			Total		
	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ
Oferta	2.255	2.337	3,6%	7.216	7.478	3,6%	30.858	28.857	-6,5%
Demanda	4.391	4.206	-4,2%	9.240	8.250	-10,7%	38.175	34.729	-9,0%
Matrícula	2.165	2.157	-0,4%	6.689	6.449	-3,6%	26.300	25.483	-3,1%
Demanda/oferta	195%	180%		128%	110%		124%	120%	
Matrícula/oferta	96%	92%		93%	86%		85%	88%	

Oferta: oferta de places que fa la titulació. Aquesta oferta recull també el nombre de places corresponents al districte únic.

Demanda: nombre de sol·licituds per accedir a una titulació a Catalunya, en primera opció, considerant totes les vies d'accés.

Matrícula: nombre de sol·licituds formulades en primera opció, considerant centre i estudi, que han estat admeses i han formalitzat la matrícula.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

Matrícula

En parlar de la matrícula cal diferenciar entre:

- Matrícula de nou ingrés en primera opció: nombre de sol·licituds formulades en primera opció, considerant centre i estudi, que han estat admeses i han formalitzat la matrícula. Aquesta dada s'empra com a indicador sobre la qualitat dels estudiants, atès que informa sobre la seva motivació. Es fa la hipòtesi que els estudiants que accedeixen en primera opció estan més motivats i, per tant, tindran un rendiment més elevat que els que ho fan en segona o tercera opció.

- Matrícula total de nou ingrés: nombre d'estudiants que han formalitzat la matrícula en un centre i estudi per primera vegada per qualsevol via de preinscripció (oficina d'orientació per a l'accés a la universitat o altres) o bé per trasllat (una altra universitat, un altre estudi o un altre centre). Inclou, per tant, estudiants amb PAU, estudiants estrangers, estudiants que cursen una segona titulació, estudiants de formació professional, etc. Aquesta dada ens informa del volum real d'estudiants que les aules dels centres universitaris tenen durant el primer curs.

Matrícula en primera opció

La distribució de la matrícula per àmbits segueix el mateix ordre, com és lògic, que el de la demanda: l'àrea amb més matrícula és Ciències Socials (el 47%),

seguida de la Tècnica (el 25%), Humanitats (l'11%), i Ciències Experimentals i Ciències de la Salut, ambdues amb el 8% de la matrícula.

Pel que fa a l'evolució de la matrícula en primera opció, les dades sobre les matriculacions a Catalunya durant el període 2000-2005, de la mateixa manera que les de la demanda, deixen clara la influència dels factors demogràfics en els estudis universitaris (vegeu les taules 2 i 3). Mentre que a l'inici del quinquenni hi havia 26.300 estudiants matriculats en primera opció a les universitats públiques catalanes, al final del període se'n comptabilitzaven 817 menys (el 3,1%).

Les titulacions de Ciències Socials són les úniques que han guanyat estudiants de primera opció en aquests cinc cursos, gairebé 200 estudiants (l'1,7%).

Matrícula total de nou ingrés

Tal com s'ha assenyalat més amunt, s'ha diferenciat l'anàlisi sobre la matrícula en primera opció i la matrícula total de nou ingrés, formada per tots els alumnes matriculats per primera vegada en un estudi, comptant els alumnes que han canviat d'estudi, centre o universitat. El motiu pel qual la matrícula total de nou ingrés supera l'oferta és precisament el fet que es compten els trasllats que no segueixen el procés de preinscripció:

Taula 3. OFERTA I MATRÍCULA TOTAL DE NOU INGRÉS

	Humanitats			Ciències Socials			Ciències Experimentals		
	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ
Oferta	4.931	3.541	-28,2%	13.380	12.748	-4,7%	3.076	2.753	-10,5%
Matrícula	4.850	4.372	-9,9%	14.873	15.345	3,2%	2.942	2.452	-16,7%
Matrícula/oferta	98%	123%		111%	120%		96%	89%	
	Ciències de la Salut			Tècnica			Total		
	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ
Oferta	2.255	2.337	3,6%	7.216	7.478	3,6%	30.858	28.857	-6,5%
Matrícula	2.530	2.515	-0,6%	8.778	8.854	0,9%	33.973	33.538	-1,3%
Matrícula/oferta	112%	108%		122%	118%		110%	116%	

Oferta: oferta de places que fa la titulació. Aquesta oferta recull també el nombre de places corresponents al districte compartit.

Matrícula: nombre de sol·licituds formulades que han estat admeses i han formalitzat la matrícula.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

Pel que fa, doncs, a la matrícula total de nou ingrés, per cada un dels cinc anys d'anàlisi, més de 33.000 estudiants van iniciar algun ensenyament a les universitats públiques catalanes. El rànquing d'àrees segueix la mateixa tònica: Ciències Socials, Tècnica, Humanitats, Ciències de la Salut i Ciències Experimentals. Tot i la disminució de la demanda i de la matrícula que s'observa, la matrícula total continua superant les places ofertes. Cal destacar que, durant aquests cinc anys, Ciències Experimentals és l'únic àmbit en què no es cobreixen totes les places previstes; d'aquesta manera, per al curs 2004-2005 queden més del 10% de les places lliures.

L'indicador de la taula 3 «**Matrícula/oferta**» ens permet veure si la matrícula cobreix l'oferta que hi ha. Per sota de 100 indica que hi ha menys matrícula que oferta, mentre que per sobre de 100 indica que la matrícula supera l'oferta, un fet que s'explica perquè l'oferta de places comprèn només les vies de preinscripció. Observem que si bé Humanitats al principi del quinquenni amb prou feines cobria l'oferta, tot i la disminució de la demanda, gràcies a la reducció de l'oferta de places, la matrícula actualment supera l'oferta. Ciències Socials gaudeix de bona salut, i, de la mateixa manera que la demanda supera l'oferta, també ho fa la matrícula. Ciències Experimentals és l'àrea que presenta una evolució més negativa, a més de ser l'única que no cobreix les places. La baixa vocació per les Ciències Experimentals ja es palesa amb la

disminució que hi ha hagut durant el quinquenni del percentatge d'estudiants que escullen aquest àmbit a l'etapa de batxillerat. Ciències de la Salut és la que presenta una matrícula més similar a l'oferta que hi ha, un fet que, pel que sembla, indica que pràcticament no es produeixen trasllats. Finalment, l'àrea Tècnica cobreix l'oferta i no sembla que hi hagi una tendència a la baixa destacable.

La disminució de matriculats totals de nou ingrés durant el quinquenni no és tan marcada com la provinent de primera opció. La disminució total ha estat de 435 estudiants, la qual cosa representa l'1,3% del total de matriculats.

Si es compara la matrícula total amb la matrícula en primera opció per àmbits, es pot observar que els trasllats beneficien la matrícula d'Humanitats, Ciències Socials i Tècnica (la matrícula total és superior a la matrícula en primera opció), que Ciències de la Salut amb prou feines es modifica i que, en l'altre extrem, els trasllats no beneficien excessivament Ciències Experimentals (baixen els dos indicadors de matrícula, però d'una manera més accentuada la matrícula total).

QUADRE RESUM DEL CONJUNT D'INDICADORS PER ÀREES

Humanitats	<p>L'oferta de places és del 12% i ha disminuït el 28% durant el quinquenni.</p> <p>La demanda és del 9% i ha disminuït el 17%.</p> <p>La relació demanda/oferta és del 92%, més ajustada que fa cinc anys, quan era del 79%. Les mesures de reducció de l'oferta estan ajustant la demanda/oferta.</p> <p>La matrícula és de l'11% i ha disminuït el 15%. Al principi del quinquenni la matrícula total no cobria l'oferta, però en el darrer curs sí.</p>
Ciències Socials	<p>L'oferta és del 44% i ha disminuït el 5%.</p> <p>La demanda és del 48% i ha disminuït el 5%.</p> <p>La relació demanda/oferta continua estable: més demanda que oferta (el 131%). Encara seria viable incrementar l'oferta.</p> <p>La matrícula en primera opció representa el 47% i s'ha incrementat el 2%, malgrat la reducció de l'oferta de places i la disminució del 5% de la demanda. La matrícula total supera l'oferta en tot el període analitzat.</p>
Ciències Experimentals	<p>Representa el 10% de l'oferta de places i ha disminuït el 10%, però lluny del 28% d'Humanitats.</p> <p>La demanda és del 7% i ha disminuït el 22%.</p> <p>En la relació demanda/oferta, l'oferta és superior (el 86%), un desajust que és més gran que a l'inici del quinquenni, on la relació era propera a 100 (el 92%). Les mesures de reducció de l'oferta no han estat suficients. Convé al país una reducció més gran de places en aquesta àrea?</p> <p>La matrícula en primera opció és del 8% i ha disminuït el 12%. És l'única àrea on la matrícula total no cobreix les places: l'indicador matrícula/oferta presenta una evolució negativa durant el quinquenni.</p>
Ciències de la Salut	<p>L'oferta és del 8% i s'ha incrementat el 4% (l'única àrea que ho ha fet, juntament amb l'àrea Tècnica).</p> <p>La demanda és del 12%, per sobre d'Humanitats i Ciències Experimentals, que tenen més oferta.</p> <p>La relació demanda/oferta és del 180%, el desajust més gran pel que fa a l'excés de demanda, tot i que una mica menor que la del curs 2000-2001 (195%). És, clarament, l'àrea amb més potencial de creixement.</p> <p>La matrícula és del 9% i s'ha mantingut pràcticament igual. La matrícula total és similar a l'oferta existent, la qual cosa, pel que sembla, indica que pràcticament no hi ha trasllats.</p>
Tècnica	<p>L'oferta representa el 26% del sistema i s'ha incrementat el 4%, com en el cas de Ciències de la Salut.</p> <p>La demanda és del 24% i ha disminuït l'11%.</p> <p>La relació demanda/oferta és del 110%, mentre que la del curs 2000-2001 era del 128%. La creació de noves places, juntament amb una certa disminució de la demanda, fa que sembli que l'àrea ha arribat al límit del seu creixement.</p> <p>La matrícula representa el 25% i ha disminuït el 4%.</p>

En el context del sistema universitari espanyol

Els estudiants matriculats totals de nou ingrés a les universitats públiques catalanes representen aproximadament el 15,5% dels estudiants totals matriculats de nou ingrés a l'Estat espanyol, mentre que l'oferta és l'11% del total del sistema universitari espanyol.

Si prenem les dades de població de l'INE, observem que la taxa d'escolarització superior a Catalunya té un pes semblant al del conjunt d'Espanya, atès que la població catalana és del 15,85% per al 2005. Tot i això, caldria preguntar-se si aquesta taxa és l'adequada tenint en compte que el PIB català representa el 20% del PIB total espanyol. No hem d'oblidar que, com més nivell de renda es té, més propensió a cursar ensenyaments universitaris hi ha. Caldria preguntar-se per què a Catalunya tenim una oferta de places significativament menor respecte a l'Estat espanyol en termes de PIB.

Al sistema universitari espanyol també s'ha produït una davallada en el total d'estudiants matriculats de nou ingrés, el triple que a Catalunya, amb un descens de 10.000 estudiants (el 4,4%) en només tres anys. Si s'analitza la disminució per àmbits, es presenten algunes semblances. Ciències Experimentals i Humanitats continuen essent els dos àmbits que han patit més davallada d'estudiants matriculats (el 15,6% i el 8,8%, respectivament). En canvi, i de manera contrària que a Catalunya, Ciències de la Salut ha augmentat el 3%, mentre que a les titulacions de l'àrea Tècnica han disminuït el 7,8% (xifra molt superior a la de les universitats catalanes), i les de Ciències Socials, el 2,2%.

Finalment, cal assenyalar que la davallada en els matriculats totals de nou ingrés a l'Estat espanyol, que és del 4,4% del total, queda pràcticament en el 5% si excloem del sistema universitari espanyol les universitats públiques catalanes.

Taula 4. OFERTA I MATRÍCULA. COMPARACIÓ DELS SISTEMES UNIVERSITARIS CATALÀ I ESPANYOL

SUC	SUC			SUE	SUE			
	2002-2003	2004-2005	Δ		2002-2003	2004-2005	Δ	Δ E-C
Oferta	29.854	28.857	-3,3%	Oferta	269.679	260.200	-3,5%	-3,5%
Matrícula	33.972	33.538	-1,3%	Matrícula	226.255	216.249	-4,4%	-4,9%
Matrícula/oferta	114%	116%		Matrícula/oferta	84%	83%		

Oferta: oferta de places que fa la titulació. Aquesta oferta recull també el nombre de places corresponents al districte compartit.

Matrícula: nombre d'estudiants que han formalitzat la matrícula en un centre i estudi per primera vegada per qualsevol via de preinscripció (oficina d'orientació per a l'accés a la universitat o altres) o bé per trasllat (una altra universitat, un altre estudi o un altre centre).

E-C: sistema universitari espanyol, excloses les universitats públiques catalanes.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca – Consell de Coordinació Universitària

Resum

- Oferta, demanda i matrícula dominada per Ciències Socials, seguida de lluny per l'àrea Tècnica. Humanitats, Ciències de la Salut i Ciències Experimentals, en canvi, representen un terç del sistema en aquests tres indicadors.
- La distribució de l'oferta segueix la distribució de la demanda: les àrees més sol·licitades són les de més oferta, i viceversa. El sistema universitari respon, per tant, a les demandes dels estudiants. Una altra cosa és si aquesta demanda té lloc sobre la base de criteris racionals o de visions estereotipades de les

diferents titulacions. Cal remarcar el cas de Ciències de la Salut, on es produeix un desajust pel que fa a l'excés de demanda.

- Baixada forta de la demanda i de la matrícula per a Humanitats i Ciències Experimentals. La repercussió és més forta a Ciències Experimentals, on la disminució de l'oferta de places ha estat menor.
- Les dues úniques àrees que estan en disposició de créixer, d'acord amb les tendències de demanda, i que s'han mantingut estables en el quinquenni són Ciències de la Salut i, seguida de lluny, Ciències Socials.

- Considerant aquestes dades, més les projeccions demogràfiques, i situant-nos en la perspectiva de ser competitiu en la societat de la informació, sembla necessari emprendre polítiques molt més actives que les existents fins ara per tal d'incrementar l'èxit a secundària, orientar adequadament els seus estudiants, resoldre els dèficits de beques i afavorir l'entrada d'estudiants no convencionals dins del sistema universitari.

ACCÉS

Vies d'accés

Per accedir al primer curs d'uns estudis universitaris mitjançant la preinscripció universitària hi ha diferents vies d'accés: amb batxillerat (o equivalent) i superant les proves d'accés a la universitat (PAU), des de cicles formatius de grau superior (CFGs), formació professional (FP2) o assimilats,⁵ superant les proves de més grans de 25 anys, estant en possessió d'un títol universitari o assimilats i tenint el COU (sense PAU).

La distribució dels estudiants segons la via a partir de la qual han accedit en primera opció al centre d'estudis es mostra en la taula 5:

Taula 5. VIES D'ACCÉS

	Via d'accés (2000-2001)					Via d'accés (2004-2005)				
	Nre. matric.	% PAU	% FP / CFGS	% >25	% Altres	Nre. matric.	% PAU	% FP / CFGS	% >25	% Altres
Humanitats	3.249	93,35%	1,35%	n.d.	5,29%	2.770	86,50%	2,09%	6,14%	5,27%
Ciències Socials	11.777	81,91%	15,15%	n.d.	2,94%	11.975	78,73%	15,87%	2,62%	2,78%
Ciències Experimentals	2.420	96,57%	1,20%	n.d.	2,23%	2.132	96,11%	0,84%	1,17%	1,88%
Ciències de la Salut	2.165	87,48%	9,52%	n.d.	3,00%	2.157	84,75%	10,57%	1,85%	2,83%
Tècnica	6.689	81,51%	16,64%	n.d.	1,85%	6.449	81,16%	16,53%	0,67%	1,64%
Total	26.300	85,03%	12,08%	2,09%	2,89%	25.483	82,15%	12,83%	2,32%	2,69%

Matrícula: nombre de sol·licituds formulades en primera opció, considerant centre i estudi, que han estat admeses i han formalitzat la matrícula.

Altres vies: canvis d'estudis, segones carreres i districte únic.

Nota: els percentatges n.d. (no disponibles) del curs 2000-2001 s'inclouen dins del grup % Altres.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

Del període 2000-2005 s'observa que, malgrat que la via d'entrada a la universitat a través de les PAU és la més majoritària (vuit de cada deu estudiants), en aquest quinquenni es palesa un lleuger augment d'altres vies segons els àmbits de coneixement. D'aquesta manera, els ensenyaments d'Humanitats reben, respecte a la mitjana total a Catalunya, gairebé el doble d'estudiants provinents de les proves de més grans de 25 anys.

D'altra banda, les característiques de les estructures dels ensenyaments de l'àrea Tècnica i Ciències Socials (primer cicle, primer i segon cicle) fan que recullin el percentatge més alt d'estudiants que han accedit per la via dels cicles formatius de grau superior (CFGs) o de la formació professional (FP2), el 16%.

⁵ L'accés a estudis universitaris des dels cicles formatius de grau superior (CFGs) està regulat per cadascun dels CFGs. En la majoria dels casos, els cicles formatius donen accés a titulacions de primer cicle d'àrees relacionades amb la família professional del cicle formatiu, tot i que també donen accés a titulacions de cicle llarg (primer i segon cicle). Això explica per què l'entrada per aquesta via és molt baixa a Humanitats i Ciències, dues àrees on predomina el cicle llarg.

Notes de tall

Les notes de tall han disminuït en totes les branques de coneixement, sobretot en Ciències Experimentals (0,63 punts) i en els ensenyaments de l'àrea Tècnica (0,54 punts). L'única àrea en la qual, globalment, la nota de tall continua essent un escull és Ciències de la Salut, malgrat que convé no oblidar que hi ha titulacions d'altres àrees que tenen notes de tall molt elevades (per exemple, Comunicació Audiovisual, amb una nota de tall superior a 8, Biotecnologia, etc.).

És preocupant que en l'àmbit de les Ciències Experimentals la disminució de matrícula durant el quinquenni (el 16,7%) vagi acompanyada, a més, d'una disminució de la nota de tall més gran que a la resta d'àmbits. En resum, es podria dir que cada cop entren menys alumnes amb una nota de tall més baixa; per tant, si es volen assegurar recursos humans en l'àmbit científic seria necessari impulsar de manera urgent polítiques proactives per tal d'incrementar-ne la demanda, com ja estan fent altres països, com ara França i Alemanya.

Taula 6. NOTES DE TALL

Nota de tall PAU			
	2000-2001	2004-2005	Δ
Humanitats	5,2	5,03	-3,3%
Ciències Socials	6,06	5,72	-5,6%
Ciències Experimentals	6,07	5,44	-10,4%
Ciències de la Salut	6,76	6,48	-4,1%
Tècnica	5,88	5,34	-9,2%

Nota de PAU: valor mínim de nota que permet accedir als estudis d'una titulació i que s'estableix mitjançant el primer procés d'assignació el mes de juliol. Aquesta nota correspon, doncs, a la de l'últim estudiant admès per aquesta via. Quan la titulació no cobreix les places, s'estableix una nota de tall tècnica de 5.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

Modalitats de batxillerat

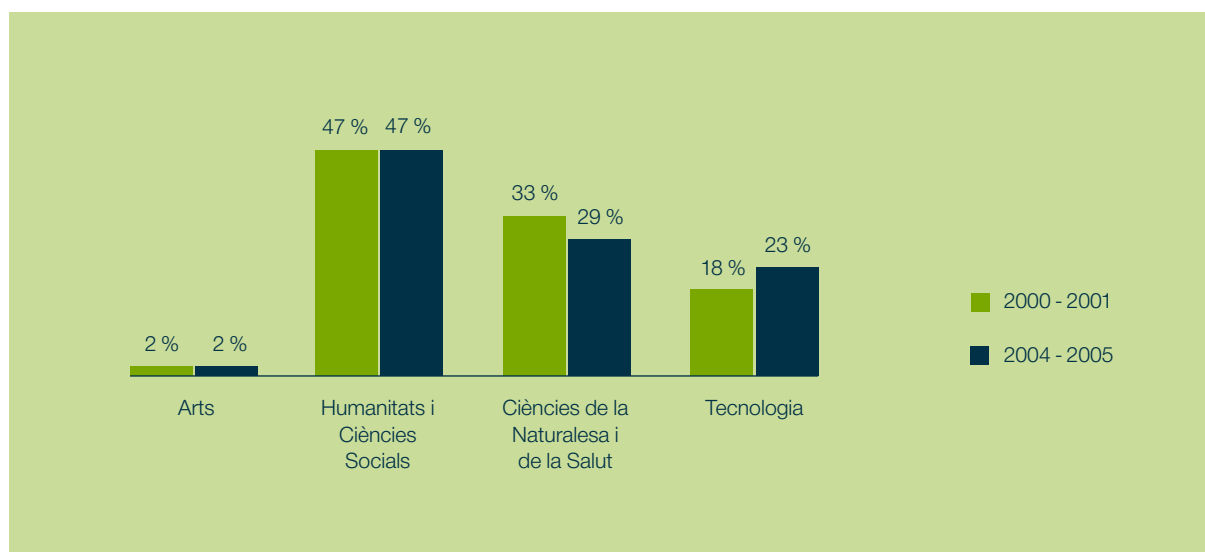
El batxillerat consta d'un cicle de dos cursos acadèmics en els quals l'estudiant ha escollit una de les quatre modalitats establertes: Arts, Humanitats i Ciències Socials, Ciències de la Naturalesa i de la Salut, i Tecnologia.

Per accedir a bona part dels estudis universitaris, cal haver cursat alguna d'aquestes modalitats establertes. Mentre que el curs 2000-2001 es van matricular a la universitat més de 22.000 estudiants de batxillerat, al final del quinquenni no arribaven als 21.000.

Modalitat de procedència

Tal com mostra el gràfic 1, els estudiants de batxillerat es distribueixen de la manera següent: gairebé la meitat d'estudiants cursen la modalitat d'Humanitats i Ciències Socials, seguits dels estudiants de Ciències de la Naturalesa i de la Salut i, en tercer lloc, dels estudiants de Tecnologia. Un percentatge molt baix dels estudiants de batxillerat cursen la modalitat d'Arts. Si seguim l'evolució temporal, veiem que mentre que la modalitat d'Arts i la d'Humanitats i Ciències Socials es mantenen, la de Tecnologia augmenta gairebé el 5%, en detriment de la de Ciències de la Naturalesa i de la Salut.

Gràfic 1. DISTRIBUCIÓ D'ESTUDIANTS PER MODALITAT DE BATXILLERAT

Si posem en relació les modalitats de batxillerat estudiades i l'àmbit universitari al qual es matriculen els estudiants, observem que hi ha una transferència d'estudiants cap a l'àmbit universitari de les Ciències Socials des de totes les modalitats de batxillerat, sobretot des de la d'Arts i la de Ciències de la Naturalesa i de la Salut. Només la meitat dels estudiants de batxillerat que han estudiat la modalitat de Ciències de la Naturalesa i de la Salut opten pels estudis d'aquest

àmbit a la universitat. En canvi, són pocs els estudiants que han estudiat la modalitat de Tecnologia a batxillerat i que un cop són a la universitat no escullen els estudis d'aquest àmbit.

Si observem els canvis que s'han produït en el quinquenni, veurem que ha augmentat el nombre d'estudiants que, tot i haver estudiat modalitats diferents de la d'Humanitats i Ciències Socials, han escollit estudis d'aquest àmbit a la universitat (especialment en Ciències Socials).

Taula 7. DISTRIBUCIÓ D'ESTUDIANTS ALS ÀMBITS UNIVERSITARIS SEGONS LA MODALITAT DE BATXILLERAT ESTUDIADA

	Batxillerat											
	Arts			Humanitats i Ciències Socials			Ciències de la Naturalesa i de la Salut			Tecnologia		
	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ	2000-2001	2004-2005	Δ
Humanitats	218	278	27,5%	1.646	1.583	-3,8%	55	140	154,5%	13	86	561,5%
Ciències Socials	46	118	156,5%	5.479	7.557	37,9%	732	1.517	107,2%	132	687	420,5%
Ciències Experimentals				16	23	43,8%	1.719	1.634	-4,9%	106	179	68,9%
Ciències de la Salut					20		1.221	1.277	4,6%	70	79	12,9%
Tècnica		7		3	64		1.341	1.228	-8,4%	2.379	3.886	63,3%
Total	264	403	52,7%	7.144	9.247	29,4%	5.068	5.796	14,4%	2.700	4.917	82,1%

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

Qualitat de l'accés

Pel que fa a la qualitat de l'accés dels estudiants de batxillerat en els àmbits universitaris, és a dir, les notes mínimes amb les quals els estudiants poden accedir a un estudi determinat, podem extreure les conclusions que s'assenyalen tot seguit.

Els estudiants provinents de la modalitat de batxillerat d'Arts accedeixen principalment a l'àmbit universitari d'Humanitats, i la majoria ho fa amb unes notes que podríem considerar mitjanes (entre 6 i 7). El mateix cas es dona amb els alumnes d'Humanitats i Ciències Socials, que accedeixen majoritàriament (i cada cop més) a l'àmbit de Ciències Socials, la majoria d'ells amb el mateix interval de notes.

Els estudiants de la modalitat Ciències de la Naturalesa i de la Salut són els que es distribueixen en més àmbits (van a parar a Tècniques, Ciències de la Salut, Ciències Experimentals i, en una proporció més petita, a Ciències Socials) i ho fan amb unes notes més altes, ja que la majoria d'ells superen el 7 com a nota d'accés.

Finalment, la majoria d'estudiants de la modalitat Tecnologia accedeixen a l'àrea Tècnica, amb una qualitat d'accés favorable però que ha anat disminuint al llarg del període. Han augmentat considerablement els estudiants de Tecnologia que han accedit a l'àmbit de Ciències Socials, encara que la majoria d'ells hi han accedit amb notes més baixes (entre 5 i 6).

Taula 8. DISTRIBUCIÓ EN PERCENTATGE D'ESTUDIANTS ALS ÀMBITS UNIVERSITARIS SEGONS LA MODALITAT DE BATXILLERAT ESTUDIADA I PER NOTA D'ACCÉS

Batxillerat		Arts				Humanitats i Ciències Socials				Ciències de la Naturalesa i de la Salut				Tecnologia			
	Total estudiants	Per nota d'accés			Total estudiants	Per nota d'accés			Total estudiants	Per nota d'accés			Total estudiants	Per nota d'accés			
		5-6	6-7	+7		5-6	6-7	+7		5-6	6-7	+7		5-6	6-7	+7	
Humanitats																	
2000-2001	83%	25%	53%	22%	23%	36%	36%	28%	1%	56%	33%	11%	0,5%	69%	31%	0%	
2004-2005	69%	31%	46%	22%	17%	40%	35%	25%	2%	40%	36%	24%	2%	51%	36%	13%	
Ciències Socials																	
2000-2001	17%	37%	41%	22%	77%	25%	41%	34%	14%	30%	50%	20%	5%	38%	42%	20%	
2004-2005	29%	32%	35%	33%	82%	33%	36%	31%	26%	36%	35%	28%	14%	43%	34%	24%	
Ciències Experimentals																	
2000-2001					0,2%	38%	13%	50%	34%	14%	38%	48%	4%	30%	33%	37%	
2004-2005					0,2%	57%	22%	22%	28%	28%	40%	32%	4%	31%	35%	34%	
Ciències de la Salut																	
2000-2001									24%	7%	25%	68%	3%	33%	16%	51%	
2004-2005					0,2%	0%	10%	90%	22%	14%	28%	58%	2%	33%	20%	47%	
Tècnica																	
2000-2001					0,0%	0%	33%	67%	26%	22%	33%	46%	88%	19%	38%	43%	
2004-2005	2%	0%	43%	57%	1%	13%	41%	47%	21%	30%	32%	38%	79%	31%	34%	36%	

Interval nota d'accés: intervals de les diferents notes d'accés.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

PROFESSORAT

Els recursos de personal docent i de recerca d'una institució o sistema universitari constitueixen un dels pilars sobre els quals se sustenta la qualitat de les mateixes institucions universitàries. L'estructura i els mecanismes d'accés i promoció són, igualment, elements clau que cal prendre en consideració.

Les universitats catalanes no tenen plena autonomia en la gestió del professorat: el marc jurídic vigent (LOU i LUC) no solament estableix les figures de professorat, sinó també els mecanismes i els processos per a la contractació i l'accés del professorat. Amb la finalitat de presentar una panoràmica general del professorat en el sistema català, com també el seu contrast amb el sistema estatal espanyol, en les taules 9 i 10 es presenten el volum i l'evolució en el quinquenni 2000-2005.

Com es pot observar, i malgrat la reducció en el nombre global d'estudiants en el mateix període, s'observa un increment significatiu en totes les categories, amb una clara consolidació de les figures de CU (catedràtic d'universitat) i TU (titular d'universitat), que són els nivells més alts de l'escala de professorat. S'ha de valorar positivament l'increment en més de 1.500 professors al llarg del període, ja que és una oportunitat per millorar les opcions de docència. La disminució de TEU (titular d'escola universitària) correspon a un procés de desaparició lenta com a conseqüència dels processos d'integració del mateix professorat dels ensenyaments de diplomatures i enginyeries tècniques.

Si observem els percentatges, veiem que l'estructura per categories es manté al llarg del període analitzat, especialment per a les categories amb més experiència docent i de recerca. D'aquesta manera, els catedràtics universitaris representen el 10% al llarg de tot el quinquenni i els titulars universitaris o categories similars (agregats) representen prop del 30%.

D'altra banda, i amb referència a les figures de professor contractat permanent, d'aparició recent, se n'observa un increment significatiu, tot i que, atesa la seva vigència escassa, encara no constitueix un volum significatiu en el conjunt del sistema.

Ara bé, hi ha com a mínim tres fets que mereixen una consideració especial. El primer es refereix a l'estructura d'edat de les plantilles del professorat. Com a conseqüència lògica de l'etapa expansiva de les dècades dels anys setanta i els anys vuitanta, la piràmide d'edat en les figures de catedràtic i titular de les universitats més antigues presenta un envelliment clar. Ateses les característiques del procés de formació d'un professor universitari i les exigències de qualitat

que es demanen per al compliment dels estàndards internacionals, sembla necessària una política específica de professorat al llarg dels propers anys. No seria adequat que només es consideressin criteris econòmics: la situació i els requeriments de transició en els diferents camps disciplinaris presenten una gran diversitat; situacions com ara les jubilacions anticipades generalitzades portarien a una pèrdua important de potencial humà. Sens dubte, l'esforç col·lectiu de captació de nous recursos de candidats joves (438 lectors, que representen el 32% del total de recursos docents) ha de continuar, i caldrà ser arriscats i disposar-ne d'alguns més dels que es necessiten aquí i ara. Aplicar la filosofia del *just in time* (eliminació d'estocs) en una situació com la descrita pot resultar, si més no, molt qüestionable, sobretot quan el potencial de recerca presenta una certa fragilitat en termes comparatius internacionals.

El segon fet fa referència als nous escenaris on es desenvolupa la formació universitària: la societat de la informació ha revolucionat les exigències del perfil competencial de la dimensió docent. Caldrà fer una reflexió prospectiva sobre la tipologia del personal docent del futur. La continuïtat de les polítiques actuals pot ser molt perillosa davant de la situació de canvi en la manera de dissenyar i desenvolupar el procés d'ensenyament-aprenentatge. Sembla molt convenient respondre a aquesta pregunta: com hauria de ser l'any 2020 l'estructura de la plantilla de professorat en una universitat determinada? Sens dubte, la que es comença a construir des d'ara mateix.

Finalment, i amb caràcter complementari als processos de selecció interna, seria important incrementar la dotació econòmica per aprofundir en la política d'obertura internacional i facilitar, d'aquesta manera, la captació de capital humà (científics, docents i professionals) format en institucions de prestigi reconegut. Això permetria no solament millorar la qualitat de la nostra oferta docent i de recerca, sinó també contribuir a enfortir les xarxes de cooperació internacional per a la millora del coneixement.

Figures de professorat

El professorat al sistema universitari català es divideix entre el professorat funcionari, regulat per la LOU (Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats) i el professorat contractat, regulat per la llei autonòmica LUC (Llei 1/2003, de 19 de febrer, d'universitats de Catalunya).

Pel que fa al professorat funcionari, aquest professorat pertany a quatre cossos docents:

- Catedràtics d'universitat (CU)
- Professors titulars d'universitat (TU)
- Catedràtics d'escoles universitàries (CEU)
- Professors titulars d'escoles universitàries (TEU)

Els catedràtics i els professors titulars d'universitat tenen plena capacitat docent i de recerca, mentre que els catedràtics i els professors titulars d'escoles universitàries tenen plena capacitat docent i, quan es troben en possessió del títol de doctor, tenen també plena capacitat de recerca.

Pel que fa al professorat contractat, s'estableixen les figures següents:

- Professorat contractat doctor
  - Catedràtic
  - Professor agregat
- Professorat lector
- Professorat col·laborador

El professorat contractat doctor és de caràcter permanent i es divideix en dues categories, el catedràtic, que ha de tenir una carrera docent i de recerca consolidada, i el professor agregat, que ha de tenir una capacitat docent i de recerca provada.

El professorat lector pot ser contractat per la universitat per un màxim de quatre anys, amb dedicació a temps complet. Ha d'estar en possessió del títol de doctor i és contractat per dur a terme tasques docents i de recerca en la fase inicial de la seva carrera acadèmica.

El professorat col·laborador pot ser contractat per la universitat, amb caràcter temporal o permanent, per portar a terme tasques docents, a l'efecte de cobrir les necessitats de docència qualificada en àmbits específics de coneixement. Per bé que amb el nou marc legal (Llei Orgànica 4/2007, de 12 d'abril) aquesta figura pràcticament desapareix.

Finalment, la figura de professor associat, vigent des de la reforma del 1983, correspon al professorat que, fent la seva activitat principal en l'àmbit professional (públic o privat), duu a terme la seva tasca docent a temps parcial i amb contracte renovable per a períodes de dos anys.

Taula 9-10. PROFESSORAT

Catalunya							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Δ 2001-2005
CU	1.194	1.224	1.286	1.433	1.434	1.407	20,1%
% / columna	10,3	9,9	10,0	11,0	10,9	10,3	
TU	3.633	3.820	3.974	4.020	3.990	3.864	9,8%
% / columna	31,4	30,9	30,8	30,8	30,4	28,2	
CEU	236	245	277	283	280	274	18,6%
% / columna	2,0	2,0	2,2	2,2	2,1	2,0	
TEU	1.621	1.556	1.591	1.504	1.449	1.412	-10,6%
% / columna	14,0	12,6	12,4	11,5	11,0	10,3	
TEU no Dr.	1.181	1.102	1.086	1.062	981		-16,9%
Catedràtic					1	4	
% / columna					0	0	
Agregat					51	163	
% / columna					0,4	1,2	
CoHaborador				88	123	364	
% / columna				0,7	0,9	2,6	
Lector				53	230	438	
% / columna				0,4	1,8	3,2	
Associat	4.900	5.505	5.754	5.689	5.572	5.587	13,7%
% / columna							
Assoc. Dr.	1.245	1.448	1.439	1.387	1.393		11,9%
% / columna	10,7	11,7	11,2	10,6	10,6		
Assoc. no Dr.	3.655	4.057	4.315	4.302	4.179		14,3%
% / columna	31,6	32,9	33,5	32,9	31,8		
Total	11.584	12.350	12.882	13.070	13.129	13.509	

E-C: sistema universitari espanyol, excloses les universitats públiques catalanes.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca – Consell de Coordinació Universitària

Espanya				
	2001	2006	Δ 2001-2006	Δ E-C 2001-2006
CU	7.666	8.651	12,8%	11,9%
% / columna	9,3	12,3		
TU	24.884	27.553	10,7%	11,5%
% / columna	30,3	39,3		
CEU	2.054	2.464	20,0%	20,5%
% / columna	2,5	3,5		
TEU	12.233	11.980	-2,1%	-0,4%
% / columna	14,9	17,1		
Contractat Dr.		2.316		
% / columna		3,3		
Col·laborador		2.059		
% / columna		2,9		
Ajudant Dr.		1.384		
% / columna		2,0		
Associat	31.013	28.817	-7,1%	-11,0%
% / columna				
Associat Dr.	8.908	3.995	-55,2%	
% / columna	10,9	5,7		
Associat no Dr.	22.105	6.450	-70,8%	
% / columna	26,9	9,2		
Associat LOU		18.372		
Ajudant	4.228	3.307	-21,8%	
% / columna	5,2	4,7		
Total	82.078	70.159		

RESULTATS

Un cop analitzats els indicadors d'entrada («Matrícula», «Vies d'accés», etc.) i de recursos humans («Professorat»), ara cal relacionar-los amb les finalitats i les missions de les polítiques públiques.

Es poden definir diferents indicadors de resultats, però per a aquest informe se n'han escollit quatre que permeten analitzar l'eficiència del sistema («Volum de graduats», «Progrés i durada dels estudis» i «Abandonament»).

Volum de graduats

En la taula 11 es pot observar l'evolució del nombre total de graduats en el quinquenni (sense tenir en compte quin va ser l'any d'inici dels seus estudis), com també la distribució per àmbits. Durant el quinquenni s'han titulat a les universitats públiques catalanes 112.792 estudiants.

El global dels estudiants titulats ha anat decreixent al llarg del període analitzat, de manera que al cap dels cinc anys el volum de graduats ha baixat el 7,7%, és a dir, 1.793 titulats menys que el curs 2000-2001. Si tenim en compte que en períodes anteriors el volum de matriculats era més gran i que la matrícula ha continuat decreixent durant el quinquenni, podem preveure que el volum de graduats mantindrà aquesta tendència a la baixa.

La distribució del volum de graduats per àrees segueix, com és lògic, la mateixa distribució que la matrícula, tot i que el volum de graduats anuals és sensiblement inferior al volum total de matriculats de nou ingress. Ciències Socials, tal com es preveia, és l'àmbit que aporta més graduats al sistema universitari, amb el 45% dels graduats, i és també l'àmbit amb menys decrement durant el quinquenni (el 5,1%). Per contra, l'àmbit d'Humanitats és el que ha tingut un decrement més pronunciat (el 12,5%) al llarg d'aquests cinc anys.

Taula 11. VOLUM DE GRADUATS

Titulats sistema universitari català				
	2000-2001	2004-2005	Total quinquenni	Δ
Humanitats	2.974	2.602	14.432	-12,5%
% / columna	13%	12%	13%	
Ciències Socials	10.309	9.783	51.071	-5,1%
% / columna	44%	45%	45%	
Ciències Experimentals	1.877	1.710	9.096	-8,9%
% / columna	8%	8%	8%	
Ciències de la Salut	2.301	2.138	10.821	-7,1%
% / columna	10%	10%	10%	
Tècnica	5.894	5.329	27.372	-9,6%
% / columna	25%	25%	24%	
Total	23.355	21.562	112.792	-7,7%

Titulats: nombre d'estudiants que s'han titulat fins a l'últim curs acadèmic considerat. A l'efecte docent, es consideren estudiants titulats els qui han superat el 100% dels crèdits necessaris per obtenir el títol, independentment que l'hagin sol·licitat.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

Volum de graduats en el context del sistema universitari espanyol

El volum de graduats al sistema universitari català durant el quinquenni 2000-2005 representa gairebé l'11% del volum de graduats a l'Estat espanyol. L'evolució al sistema universitari espanyol és, com en el cas català, de descens del nombre de titulats al llarg del període. Mentre que en el cas català el volum de graduats ha baixat el 7,7%, al sistema universitari espanyol la baixada és del 5,8%.

La distribució per àmbits d'estudiants titulats és similar a la del sistema universitari català. Si bé el nombre de graduats en Ciències Socials és molt important en tots dos sistemes, a l'Estat aquest àmbit aporta pràcticament la meitat dels titulats, mentre que a Catalunya la xifra es queda en el 45%. En canvi, Humanitats té més pes a Catalunya (el 13%) que a Espanya (el 8%). Mentre que en el sistema universitari català tots els àmbits perden volum de graduats al llarg del quinquenni, al sistema espanyol Ciències de la Salut i Tècnica augmenten el nombre de titulats, malgrat que molt lleugerament. Finalment, cal destacar la davallada en el nombre de titulats que experimenta l'àmbit de Ciències Experimentals a l'Estat espanyol, pràcticament del 16%, que és del 17% si exclouem les universitats catalanes.

Taula 12. VOLUM DE GRADUATS AL SISTEMA UNIVERSITARI ESPANYOL

Titulats sistema universitari espanyol					
	2000-2001	2004-2005	Total quinquenni	Δ	Δ E-C
Humanitats	18.260	16.545	89.094	-9,4%	-8,8%
% / columna	9%	9%	8%		
Ciències Socials	106.216	97.554	517.015	-8,2%	-8,5%
% / columna	52%	50%	49%		
Ciències Experimentals	15.988	13.439	74.615	-15,9%	-16,9%
% / columna	8%	7%	7%		
Ciències de la Salut	22.376	22.922	111.769	2,4%	3,5%
% / columna	11%	12%	11%		
Tècnica	42.954	43.440	259.679	1,1%	2,8%
% / columna	21%	22%	25%		
Total	205.794	193.900	1.052.172	-5,8%	-5,5%

E-C: sistema universitari espanyol excloses les universitats públiques catalanes

Font: Consell de Coordinació Universitària

Progrés i durada dels estudis

L'estat del progrés i la durada dels estudis al darrer quinquenni s'estudia per mitjà d'una anàlisi de les cohorts, és a dir, una anàlisi dels estudiants agrupats per l'any en què inicien l'estudi. S'analitza, per tant, la situació en què es troben al final del curs 2004-2005 tots aquells estudiants que han iniciat els estudis a partir del curs 2000-2001. S'ha restringit l'anàlisi a les titulacions amb una durada teòrica de tres i quatre anys, les més significatives del sistema universitari.

Pel que fa a les taules següents (13a i 13b) i, en concret, a les dades que es refereixen a la situació dels estudiants procedents de diferents cohorts al final del curs 2004-2005, no ha de sorprendre, per exemple, que, tal com mostra la taula 13a, a Ciències Socials s'hagin graduat 90 persones el mateix any en què han iniciat els estudis, o que a Tècniques ho hagin fet 65 persones. Aquest fet s'esdevé perquè aquests graduats provenen de trasllats amb la carrera pràcticament finalitzada. En conseqüència, el 100% d'aquestes persones s'han graduat en un temps inferior al teòric (T).

Per a una interpretació correcta de les dades que es donen a les taules, és convenient fixar l'atenció (en el cas de les diplomatures i les enginyeries tècniques) en la cohort 2000-2001 (en què es pot veure fins a T+2), la cohort 2001-2002 (fins a T+1) i la cohort 2002-2003, que només recull els graduats en el temps teòric (T). Per a les llicenciatures o les enginyeries de quatre anys, podem analitzar les dades fins a T+1.

És evident que la qüestió de la durada dels estudis constitueix una dada de referència contínua en aquests moments de reorganització de graus i currículum. És per això que creiem que és important contextualitzar bé les dades i l'anàlisi de les taules 13a i 13b. Per poder extreure les taxes de graduació, és necessari conèixer la durada dels estudis. En principi, la durada hauria d'anar d'acord amb el nombre de crèdits que cal cursar (tot i que no hi ha cap normativa sobre això), però, en canvi, a la pràctica cada universitat estableix lliurement la durada teòrica dels seus estudis. A tall d'exemple, trobem titulacions de segon cicle —amb una durada de dos anys— amb estudiants que han de cursar 60 crèdits per any o altres en què han d'estudiar 80 crèdits per any. Així mateix, trobem 24 titulacions de 300 crèdits, que és la durada habitual dels estudis de quatre anys, que «s'acullen» a una durada teòrica de cinc anys. Tal com es preveu, aquestes titulacions tenen taxes de graduació a T+1 més benignes que les de 300 crèdits a quatre anys.

Dit això, cal anar amb molta cautela a l'hora d'analitzar el percentatge de graduats en temps teòric. L'anàlisi de cohorts segons la durada estipulada per les universitats pot conduir a interpretacions esbiaixades.

Finalment, aquest informe no té per objectiu fer una anàlisi exhaustiva sobre les taxes de graduació. Hi ha molts factors associats a cada una de les situacions reflectides en les dades. D'aquesta manera, les taxes de graduació baixes es poden deure, entre altres, als motius següents:

- Densitat més gran de continguts (nombre més gran de crèdits).
- Per a les enginyeries, exigència de presentar, una vegada ja superat el currículum, el projecte final de carrera (PFC), cosa que dilata el moment de la graduació, juntament amb el fet que les empreses no considerin necessari el PFC a l'hora de contractar enginyers.
- Més dificultat dels estudis.
- Perfil d'estudiants poc adequat o dedicació insuficient.
- Diversos factors socials, laborals i personals que actuen sobre la planificació individual de l'estudiant en la seva trajectòria a la universitat.⁶
- I, per què no, la inadequació mateixa del plantejament docent.

El progrés en les diplomatures i les enginyeries tècniques

En les titulacions de cicle curt, a les àrees de Tècniques i de Ciències de la Salut, els estudiants han d'aprovar més crèdits que en les titulacions de Ciències Socials: la mitjana de crèdits per any oscil·la entre els 63,1 de Ciències Experimentals i els 64,3 de Ciències Socials, d'una banda, i els 72,9 de Tècniques i els 71,4 de Ciències de la Salut, de l'altra.⁷

El millor rendiment en l'àmbit de Ciències de la Salut, tot i que presenta més densitat de crèdits que Ciències Socials, es pot explicar perquè Ciències de la Salut és l'únic àmbit on la nota de tall representa un escull per als estudiants. Cal recordar que la demanda duplica l'oferta de places. Per tant, ens trobem amb un perfil d'estudiants amb una nota de tall elevada, i clarament vocacional.

Les dades de la taula 13a ens permeten extreure una reflexió sobre el progrés dels estudis d'una durada teòrica de tres anys. Mentre que a Ciències Socials la matrícula per a la cohort 2000-2001 va ser de 6.253 estudiants, s'observa que a T+2 (després de dos anys de la durada teòrica de tres anys) s'han anat graduant gairebé la meitat (el 54%) i que, dels 1.309 estudiants (el 21% de la cohort) que continuen estudiant, més de dues terceres parts ja han superat el 60% dels crèdits. A l'àrea de Ciències de la Salut, dels 891 matriculats se n'han graduat el 78% i del 7% que continuen estudiant tres quartes parts ho fan amb més del 60% dels crèdits aprovats. A les enginyeries tècniques, les dades deixen clara la durada més gran dels estudis, ja que després de cinc anys d'haver començat els estudis encara continua estudiant el 31% dels estudiants, tot i que la meitat ja ha superat més del 80% del currículum. Igualment, s'han de prendre amb una certa cautela els percentatges de durada dels estudis de l'àrea Tècnica, atès que cal tenir aprovat el projecte final de carrera per graduar-se (tal com es pot veure en l'apartat «Programa de formació», el 77% de les titulacions d'aquest àmbit requereixen l'elaboració d'un projecte final de carrera).

Si fem la mateixa anàlisi al cap d'un any de la durada teòrica dels estudis (T+1), observem que comparativament la tendència entre els àmbits és la mateixa: a Ciències de la Salut és on hi ha menys estudiants pendents de graduar-se (el 17%), mentre que a Ciències Socials és un terç. En el cas d'ambdós àmbits, el 64% d'aquests estudiants té dues terceres parts dels crèdits aprovats.

Si centrem l'atenció exclusivament en el volum de graduats en el temps teòric (tres anys), i a partir d'un senzill càlcul de les dades de la taula 13a, per als qui van ingressar als estudis el curs 2000-2001 obtenim els percentatges següents: a Ciències de la Salut es gradua el 41%; a Ciències Socials, el 29%, i a Tècniques, el 5,5%.

⁶ Les avaluacions de titulacions han posat en relleu repetidament la necessitat de prendre en consideració, en l'anàlisi de les taxes de graduació, la situació laboral dels estudiants durant els estudis. Caldrà un esforç per disposar de dades que permetin concloure si les diferències entre àmbits són degudes al fet que, per exemple, els estudiants de l'àrea Tècnica combinen més els estudis amb el treball que els de Ciències de la Salut. En aquest sentit, AQU Catalunya, en col·laboració amb els consells socials de les set universitats públiques catalanes, ha fet, el 2000 i el 2005, dues enquestes d'inserció laboral dels graduats del sistema universitari català que permeten veure l'evolució dels graduats amb relació a la seva inserció i analitzar tendències.

⁷ A la taula 13a, a l'àrea Tècnica no s'han recollit les dades de les arquitectures tècniques, ja que són de 250 crèdits (distribuïts en tres o quatre anys, segons a quina universitat es cursi) i, per tant, no s'ha considerat oportú comparar-les amb altres carreres de primer cicle amb una dimensió de crèdits més reduïda.

Així mateix, no s'ha fet l'anàlisi comparativa amb l'àmbit de Ciències, ja que només hi ha una titulació, la diplomatura en Estadística de la UPC, i no es considera prou representativa a l'efecte de comparació entre àmbits.

Llicenciatures i enginyeries superiors

Quant a les llicenciatures i les enginyeries superiors, observem que, tant pel que fa a la graduació com a la situació acadèmica dels qui encara estan estudiant, no hi ha grans diferències entre Humanitats, Ciències Socials i Ciències Experimentals: gairebé una quarta part dels estudiants que van iniciar els estudis el curs 2000-2001 els ha finalitzat, i dels qui encara estan estudiant, unes dues terceres parts a Ciències Socials i una mica menys a Humanitats i Ciències Experimentals tenen més del 60% dels crèdits aprovats.

Pel que fa a l'àrea Tècnica, la gran majoria de les seves titulacions són de cinc anys, per la qual cosa no es pot fer una anàlisi comparativa de T+1 amb la resta d'àmbits.

El que sí que es pot fer és analitzar el progrés en el primer any dels estudis. Els estudiants que van iniciar els estudis el curs 2004-2005 el juny de 2005 presenten dues situacions ben diferents segons l'àmbit al qual pertanyen: d'una banda, el 36% d'estudiants d'Humanitats i de Ciències Socials té aprovats entre el 20 i el 40% dels crèdits totals; de l'altra, tant en les enginyeries de ciències com en les tècniques, una mica més del 25% i del 10%, respectivament dels estudiants tenen aprovats el 20% dels crèdits previstos.

Com en el cas de les diplomatures i les enginyeries tècniques, el percentatge de graduats de la cohort 2000-2001 que finalitza els estudis en el temps teòric (quatre i cinc anys per a les enginyeries) no supera, en cap àmbit, el 10%: el 9,9% dels graduats a Ciències Socials, seguit del 9% a Humanitats, el 5% a Ciències Experimentals i el 3% a les enginyeries superiors.

Taula 13a. PROGRÉS I DURADA DELS ESTUDIS. DIPLOMATURES I ENGINYERIES TÈCNiques. SITUACIÓ EL CURS 2004-2005

Ciències Socials													
Cohort	Matrícula Nre.	Continuen els estudis amb el percentatge de crèdits aprovats						Graduats				Abandonament	
		Nre.	-20%	20-40%	40-60%	60-80%	+80%	Nre.	< T	T	T+1		> T+1
2000-2001	6.253	1.309 (21%)	4%	10%	18%	23%	45%	3.378 (54%)	100	1.781	995	501	1.553 (25%)
2001-2002	6.409	2.124 (33%)	6%	14%	16%	24%	40%	2.814 (44%)	136	1.730	947	1	1.483 (23%)
2002-2003	6.458	3.262 (51%)	11%	17%	18%	21%	33%	1.997 (31%)	226	1.771			1.199 (19%)
2003-2004	6.416	6.240 (97%)	20%	16%	21%	40%	3%	176 (3%)	176				
2004-2005	6.277	6.187 (99%)	29%	56%	10%	4%	2%	90 (1%)	90				
Ciències Experimentals													
Cohort	Matrícula Nre.	Continuen els estudis amb el percentatge de crèdits aprovats						Graduats				Abandonament	
		Nre.	-20%	20-40%	40-60%	60-80%	+80%	Nre.	< T	T	T+1		> T+1
2000-2001	134	24 (18%)	21%	17%	21%	21%	21%	52 (39%)	1	23	21	7	58 (43%)
2001-2002	79	18 (23%)	11%	6%	39%	39%	6%	28 (35%)	1	18	9		33 (42%)
2002-2003	85	47 (55%)	4%	15%	32%	32%	17%	20 (24%)	2	18			18 (21%)
2003-2004	87	84 (97%)	33%	31%	15%	19%	1%	3 (3%)	3				
2004-2005	88	87 (99%)	47%	44%	3%	5%	1%	1 (1%)	1				

Ciències Salut													
Cohort	Matrícula Nre.	Continuen els estudis amb el percentatge de crèdits aprovats						Graduats				Abandonament	
		Nre.	-20%	20-40%	40-60%	60-80%	+80%	Nre.	< T	T	T+1		> T+1
2000-2001	891	65 (7%)	2%	14%	11%	26%	48%	696 (78%)	18	368	238	72	134 (15%)
2001-2002	857	147 (17%)	5%	11%	20%	26%	38%	619 (72%)	20	352	247		91 (11%)
2002-2003	866	422 (49%)	6%	9%	19%	29%	36%	377 (44%)	19	358			67 (8%)
2003-2004	836	820 (98%)	11%	13%	28%	46%	2%	16 (2%)	16				
2004-2005	818	811 (99%)	33%	62%	2%	2%	0%	7 (1%)	7				

Tècnica													
Cohort	Matrícula Nre.	Continuen els estudis amb el percentatge de crèdits aprovats						Graduats				Abandonament	
		Nre.	-20%	20-40%	40-60%	60-80%	+80%	Nre.	< T	T	T+1		> T+1
2000-2001	3.963	1.223 (31%)	3%	9%	13%	23%	52%	1.211 (31%)	36	218	472	484	1.529 (39%)
2001-2002	3.949	1.898 (48%)	5%	13%	19%	27%	36%	662* (17%)	20	185	437	7	1.389 (35%)
2002-2003	4.076	2.693 (66%)	12%	19%	24%	25%	20%	300 (7%)	21	273	3	3	1.083 (27%)
2003-2004	4.026	3.984 (99%)	34%	29%	21%	14%	2%	42 (1%)	42				
2004-2005	3.851	3.786 (98%)	56%	34%	6%	1%	2%	65 (2%)	65				

**Taula 13b. PROGRÉS I DURADA DELS ESTUDIS.
LLICENCIATURES I ENGINYERIES SUPERIORS. SITUACIÓ EL CURS 2004-2005**

Humanitats													
Cohort	Matrícula Nre.	Continuen els estudis amb el percentatge de crèdits aprovats						Graduats				Abandonament	
		Nre.	-20%	20-40%	40-60%	60-80%	+80%	Nre.	< T	T	T+1		> T+1
2000-2001	4.315	1.466 (34%)	5%	13%	19%	22%	40%	1.081 (25%)	63	397	620		1.650 (38%)
2001-2002	3.886	2.207 (57%)	6%	16%	19%	28%	31%	396 (10%)	64	330		2	1.197 (31%)
2002-2003	3.939	2.835 (72%)	13%	19%	27%	36%	5%	116 (3%)	67	54	4		913 (23%)
2003-2004	3.727	3.629 (97%)	35%	28%	32%	2%	2%	35 (1%)	35				
2004-2005	3.847	3.829 (99,5%)	58%	36%	3%	2%	1%	11 (0,5%)	11				

Ciències Socials													
Cohort	Matrícula	Continuen els estudis amb el percentatge de crèdits aprovats						Graduats				Abandonament	
		Nre.	Nre.	-20%	20-40%	40-60%	60-80%	+80%	Nre.	< T	T		T+1
2000-2001	8.975	3.076 (34%)	6%	12%	17%	23%	42%	2.177 (24%)	82	903	1.190	2	2.517 (28%)
2001-2002	8.652	4.769 (55%)	7%	14%	19%	26%	34%	1.010 (12%)	128	881	1		2.005 (23%)
2002-2003	8.488	6.289 (74%)	14%	18%	24%	35%	8%	104 (1%)	104				1.505 (18%)
2003-2004	7.448	7.089 (95%)	33%	29%	31%	3%	4%	141 (2%)	141				
2004-2005	7.526	7.476 (99%)	55%	36%	6%	3%	1%	30 (0,5%)	30				

Ciències Experimentals													
Cohort	Matrícula	Continuen els estudis amb el percentatge de crèdits aprovats						Graduats				Abandonament	
		Nre.	Nre.	-20%	20-40%	40-60%	60-80%	+80%	Nre.	< T	T		T+1
2000-2001	2.637	1.055 (40%)	3%	14%	22%	26%	35%	548 (21%)	21	131	397		943 (36%)
2001-2002	2.453	1.622 (66%)	8%	16%	26%	24%	26%	141 (6%)	26	111		4	673 (27%)
2002-2003	2.361	1.872 (79%)	17%	26%	28%	27%	1%	20 (1%)	20				461 (20%)
2003-2004	2.260	2.249 (99,5%)	41%	36%	21%	1%	1%	6 (0,5%)	6				
2004-2005	2.054	2.051 (99,5%)	75%	22%	2%	1%	0%	2 (0,5%)	2				

Tècnica													
Cohort	Matrícula	Continuen els estudis amb el percentatge de crèdits aprovats						Graduats				Abandonament	
		Nre.	Nre.	-20%	20-40%	40-60%	60-80%	+80%	Nre.	< T	T		T+1
2000-2001	2.925	1.756 (60%)	1%	5%	21%	40%	32%	124 (4%)	32	92			1.059 (36%)
2001-2002	2.838	1.844 (65%)	4%	18%	41%	30%	7%	25 (1%)	23			2	971 (34%)
2002-2003	2.908	2.238 (76,5%)	20%	39%	35%	5%	1%	10 (0,5%)	8	1	1		660 (23%)
2003-2004	2.876	2.867 (99,5%)	47%	46%	5%	1%	1%	9 (0,5%)	9				
2004-2005	2.815	2.802 (99,5%)	89%	8%	2%	1%	1%	13 (0,5%)	13				

Nre. Matrícula= Nre. crèdits aprovats + nre. graduats + abandonament

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

Abandonament

L'abandonament és un dels problemes que genera més preocupació dins de l'EEES. Sens dubte, és un indicador de l'eficiència dels sistemes per desenvolupar al màxim el capital humà d'un país. La definició d'abandonament universitari no està, però, exempta de dificultats. Naturalment, no representa la mateixa situació l'estudiant que es trasllada d'universitat però continua cursant el mateix estudi (abandona la universitat però no el sistema) que el que deixa els estudis superiors (abandona el sistema).

El segon problema rau a definir el temps d'absència per considerar que un estudiant abandona. Les dades que s'assenyalen parteixen de les premisses següents:

- L'abandonament es calcula sobre el nombre d'estudiants que han estat **com a mínim dos anys sense matricular-se en l'ensenyament**.
- Un cop l'estudiant ha abandonat l'estudi (de manera voluntària o per motius normatius), distingim tres grups d'estudiants:
  - Els qui tornen al mateix estudi i centre (canvien d'universitat) dins del sistema públic.
  - Els qui es redistribueixen entre altres centres (canvien d'estudis).
  - Els qui deixen els estudis o abandonen el sistema universitari públic català (no és possible fer la distinció dins d'aquest grup).

Les dades sobre l'abandonament s'han calculat per al conjunt d'estudiants pertanyents a dues cohorts de referència, la 2000-2001 i la 2001-2002. En general, i per als dos cursos de referència, és del voltant del 30% en el cas de les persones que un cop iniciats els estudis abandonen el sistema universitari, i la tendència sembla que va a la baixa (en total són 10.315 abandons de la cohort 2000-2001 i 8.531 de la cohort 2001-2002).

Els estudiants que reingressen en el mateix estudi i centre representen un percentatge molt baix, entre l'1% i el 2% (depenent de la cohort) del total d'abandons en els dos cursos de referència, mentre que els qui canvien de centre representen aproximadament el 40% del total d'abandons; per tant, la majoria d'abandons amb reingrés es deu més a un reajustament de les expectatives dels estudiants que no pas a un lapse de temps que s'han agafat en els estudis. Els abandons sense reingrés representen el 60% del total d'abandons (no coneixem quants d'aquests estudiants reingressen en altres universitats de fora del sistema universitari públic català).

Per tant, la taxa d'abandonament sense reingrés del sistema universitari català és gairebé del 20% en la majoria d'àmbits per cohort.

Per àmbits, si comparem els percentatges d'abandonament (taula 14) amb els nombres d'alumnes matriculats (taula 1), els àmbits de Ciències Socials i Ciències de la Salut representen un percentatge d'abandonament menor que el percentatge de matriculats en totes dues cohorts, mentre que en els àmbits d'Humanitats i Tècnica el percentatge d'abandonament és més gran.

En tots els àmbits, l'abandonament amb reingrés al mateix estudi i centre comporta un percentatge molt reduït.

En els àmbits de Ciències Experimentals i Tècnica, pràcticament la meitat dels abandons són amb reingrés en un altre centre. A la resta d'àmbits, però, l'abandonament amb reingrés se situa al voltant del 30% en totes dues cohorts.

Finalment, l'abandonament sense reingrés (o amb reingrés en altres universitats de fora del sistema universitari públic català) és més gran (supera el 60%) en els àmbits d'Humanitats, Ciències Socials i Ciències de la Salut.

Aquestes dades podrien deixar entreveure que els estudiants que han iniciat estudis dels àmbits de Ciències Experimentals i Tècnica es resisteixen més a abandonar definitivament el sistema, i reingressen en estudis d'àmbits menys «durs». A l'altra banda trobem que els estudiants que inicien estudis de Ciències de la Salut, en cas d'abandonar l'estudi, prefereixen abandonar l'ensenyament superior o sortir del sistema universitari català.

La taula 14 mostra l'abandonament amb reingrés al mateix centre i estudi, l'abandonament amb reingrés a altres centres i l'abandonament sense reingrés de les cohorts 2000-2001 i 2001-2002 en el sistema universitari públic català.

Taula 14. ABANDONAMENT

Abandonament cohort 2000-2001				
	Abandonament	Abandonament amb reingrés al mateix centre i estudi	Abandonament amb reingrés en un altre centre i estudi	Abandonament sense reingrés
Humanitats	1.933	46 (2%)	572 (30%)	1.315 (68%)
% / columna	19%	26%	14%	21%
Ciències Socials	3.967	62 (2%)	1.309 (33%)	2.596 (65%)
% / columna	38%	35%	33%	42%
Ciències Experimentals	1.041	12 (1%)	562 (54%)	467 (45%)
% / columna	10%	7%	14%	8%
Ciències de la Salut	330	9 (3%)	120 (36%)	201 (61%)
% / columna	3%	5%	3%	3%
Tècnica	3.044	47 (2%)	1.446 (48%)	1.551 (51%)
% / columna	30%	27%	36%	25%
Total	10.315	176 (2%)	4.009 (39%)	6.130 (59%)
Abandonament cohort 2001-2002				
	Abandonament	Abandonament amb reingrés al mateix centre i estudi	Abandonament amb reingrés en un altre centre i estudi	Abandonament sense reingrés
Humanitats	1.431	14 (1%)	432 (30%)	985 (69%)
% / columna	17%	24%	13%	19%
Ciències Socials	3.443	23 (1%)	1.207 (35%)	2.213 (64%)
% / columna	40%	40%	36%	43%
Ciències Experimentals	748	2 (0,3%)	343 (46%)	403 (54%)
% / columna	9%	3%	10%	8%
Ciències de la Salut	266	1 (0,4%)	79 (30%)	186 (70%)
% / columna	3%	2%	2%	4%
Tècnica	2.643	18 (1%)	1.252 (47%)	1.373 (52%)
% / columna	31%	31%	38%	27%
Total	8.531	58 (1%)	3.313 (39%)	5.160 (60%)

Abandonament: nombre d'estudiants de la cohort considerada que han deixat els seus estudis de manera definitiva durant dos cursos acadèmics.

Abandonament amb reingrés al mateix centre i estudi: nombre d'alumnes que reingressen al mateix centre i estudi, transcorregut un mínim de dos anys des de l'última matrícula en aquell centre i estudi.

Abandonament amb reingrés en un altre centre i estudi: nombre d'alumnes que reingressen al sistema universitari públic de Catalunya en un centre i estudi diferents del que van abandonar. El reingrés es calcula per a qualsevol curs a partir del curs de l'abandonament.

Abandonament sense reingrés: nombre d'estudiants de la cohort considerada que han deixat els seus estudis al sistema universitari públic català de manera definitiva fins a l'últim curs acadèmic considerat.

Font: Comissionat per a Universitats i Recerca

RESUM

1. Es palesa un descens del volum de graduats. Considerant la disminució de la matrícula, i si no s'inverteixen les tendències actuals, aquest nombre podria continuar disminuint, la qual cosa pot comportar una reducció de la mà d'obra més qualificada, com també del potencial sociocultural del nostre país.
2. Amb els indicadors actuals sobre el progrés dels estudis, es fa difícil diagnosticar la situació real sobre l'eficiència del sistema. Actualment, la durada teòrica dels estudis no es correspon amb el nombre de crèdits de l'ensenyament (per exemple, titulacions de 300 crèdits, que «s'acullen» a una durada teòrica de cinc anys), i el nombre de crèdits tampoc no sembla una dada prou fiable sobre el temps que necessiten els estudiants per finalitzar els estudis (per exemple, en l'àmbit de Ciències de la Salut hi ha una densitat elevada de crèdits, però en canvi és l'àrea amb una eficiència més gran).
3. En la durada dels estudis influeixen factors com ara les notes d'accés de l'estudiant d'entrada, la situació laboral durant els estudis i, fins i tot, factors associats a la programació dels estudis (PFC).
4. Calen més indicadors, com ara algun que controli la dedicació als estudis (nombre d'estudiants a temps parcial enfront de temps complet), per poder concloure quines són les causes del retard més gran en alguns estudis. Així mateix, la introducció dels ECTS comportarà un gran avenç per calcular el temps teòric.

CONSIDERACIONS D'AQU CATALUNYA DES DE L'EXPERIÈNCIA DE L'AVALUACIÓ DE TITULACIONS: EL PROGRAMA PRO-QU

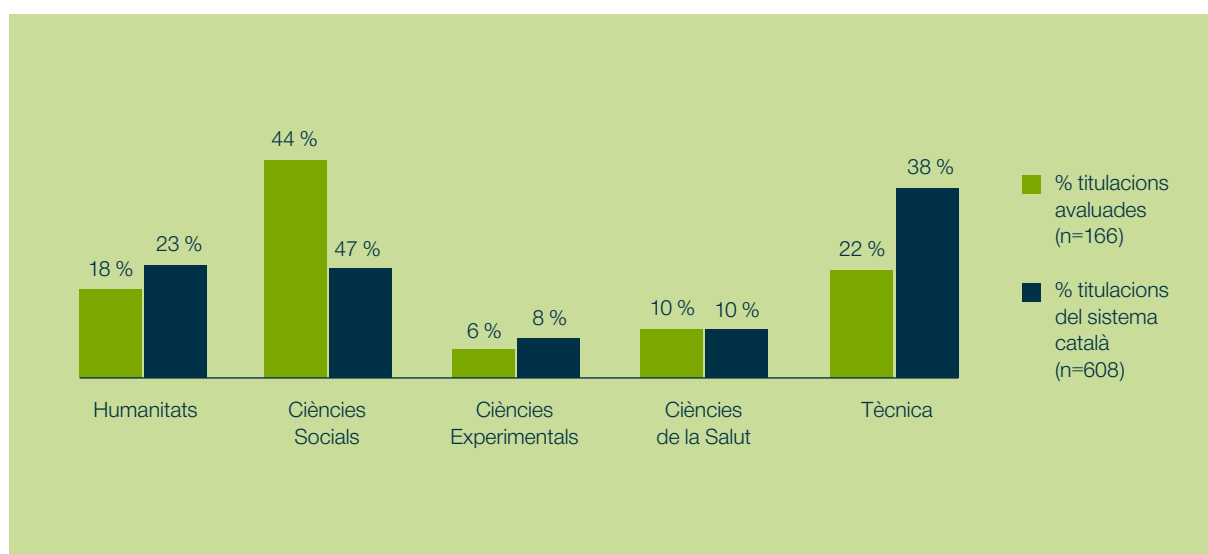
INTRODUCCIÓ

De les 290 titulacions avaluades per AQU Catalunya en els seus deu anys d'activitat, més de la meitat han estat durant el període 2000-2005. Si bé el pes més important de les avaluacions el van constituir les titulacions oficials impartides per universitats públiques catalanes, també cal prendre en consideració la Universitat de Vic i, en menor grau, la Universitat Oberta de Catalunya i la Universitat Ramon Llull.

Tal com es pot observar en el gràfic 2, el 44% de les titulacions avaluades pertanyen a l'àrea de Ciències Socials, seguida per l'àrea Tècnica amb just la meitat (el 22%), l'àrea d'Humanitats (el 18%), la de Ciències de la Salut (el 10%) i, finalment, l'àrea de Ciències Experimentals (el 6%).

D'altra banda, les dades del percentatge del total de titulacions ofertes a Catalunya posen de manifest un equilibri entre tots dos percentatges, malgrat que en el conjunt de les Ciències Socials el percentatge d'avaluats és el doble que el percentatge relatiu d'oferta. A l'àrea Tècnica s'esdevé just el cas contrari.

Gràfic 2. PERCENTATGE DE DISTRIBUCIÓ PER ÀMBITS DE LES TITULACIONS AVALUADES A CATALUNYA (PERÍODE 2000-2005)

Les dades i els comentaris que es presenten a continuació provenen de l'anàlisi dels 166 informes d'avaluació fets, que permeten obtenir un diagnòstic del sistema universitari català en el període 2000-2005. L'anàlisi se centra en els aspectes que tenen una rellevància especial pel que fa al procés d'integració de les universitats a l'EEES:

- Programa de formació
- Desenvolupament de l'ensenyament
- Pla de millores de la qualitat

PROGRAMA DE FORMACIÓ

El **perfil de formació** i la seva concreció en el **pla d'estudis** constitueix el referent clau que orienta tota l'activitat de formació universitària. La seva concreció inadequada o el desconeixement d'aquest perfil disminueix el potencial de qualitat de la titulació.

A partir de la situació observada en les diverses àrees, es pot concloure l'existència d'una inquietud per la necessitat de definir el perfil de formació. Ara bé, pel que fa al nivell de definició, es mostren diferències remarcables entre les diverses branques de coneixement:

- En alguns casos, els ensenyaments avaluats de Ciències Socials i de Tècnica, tot i no tenir una definició clara del perfil de formació, sí que el tenen implícitament assumit per la comunitat; probablement, el professionalisme de les titulacions en aquestes branques de coneixement porta a aquesta situació.
- A Humanitats s'esdevé una situació diferent, ja que la majoria dels ensenyaments avaluats presenten un baix nivell de definició del perfil de formació.

A l'hora d'emprendre'n l'adequació al programa de formació, l'avaluació mostra grans diferències entre les àrees:

- La translació d'aquests perfils als plans d'estudis i a les estratègies de formació presenta mancances significatives en bona part dels ensenyaments, tant els de Ciències de la Salut com els de Ciències Experimentals.
- Per a la resta d'àrees, l'avaluació palesa que aproximadament una de cada set titulacions de les àrees de Ciències Socials i Tècnica presenta inadequacions en el programa de formació.

Sobre la **configuració en crèdits dels plans d'estudis**, s'observa que:

- La gran majoria de les titulacions de primer i segon cicle (llicenciatures / enginyeries / Arquitectura) es mantenen en la franja mínima legal⁸ (amb excepcions puntuals que es produeixen sobretot a les àrees de Ciències Socials, Geografia de la UAB o Psicologia en diverses universitats, però que també s'observen en altres àmbits com ara Belles Arts de la UB, que la sobrepassa en el 10%, i Química de la UdG, que ho fa en el 6,5%).

- Les diplomatures superen, i de molt, la franja mínima, sobretot en els àmbits de coneixement de Ciències de la Salut i Ciències Socials. En són clars exemples les infermeres, que la sobrepassen en el 25%, i els mestres, amb especialitats que van dels 190 als 222 crèdits segons les universitats avaluades.

- Pel que fa als ensenyaments de segon cicle, nou de cada deu superen els 120 crèdits.

D'uns quants anys ençà, les universitats estan fent un esforç considerable per incorporar la **dimensió pràctica al perfil de formació**, és a dir, per formar els estudiants no solament en els aprenentatges teòrics, sinó també en la seva aplicació pràctica. D'aquesta manera, els graduats connectaran amb més facilitat amb els requeriments dels ocupadors, la qual cosa en facilitarà la inserció laboral. Així mateix, és essencial que s'adeqüin les infraestructures, sobretot en les carreres instrumentals, per assegurar un desenvolupament adequat del programa.

L'anàlisi de la dimensió pràctica del programa de formació s'ha dut a terme per mitjà dels **crèdits pràctics** de les assignatures de base teòrica, les **pràctiques professionalitzadores** externes (PPE) o pràctiques en empreses, i el **projecte final de carrera** o pràcticum.

Els **crèdits amb orientació pràctica** poden incloure activitats molt diverses, com ara resolució de problemes, estudis de cas, visites a empreses, treballs de camp, debats i simulació. L'anàlisi que s'ha dut a terme sobre el volum dels crèdits presenta una realitat heterogènia i en què la pertinència d'una titulació a una àrea acadèmica determinada no predisposa una major o menor intensitat pràctica. L'anàlisi global mostra:

- Titulacions de primer cicle (diplomatures / enginyeries tècniques / Arquitectura Tècnica):⁹
  - El grau de practicitat obligatori¹⁰ en aquestes titulacions presenta, en l'àmbit de les Ciències Experimentals, una mitjana del 40%, mentre que en les carreres Tècniques, de Ciències Socials i de Ciències de la Salut presenta una mitjana del 46%, 48% i 49% respectivament.

⁸ Cal tenir en compte que el marc legal vigent exigeix que les titulacions tinguin establert un mínim de crèdits (180 per a les diplomatures/enginyeries tècniques, 300 per a les llicenciatures/enginyeries i 120 per als segons cicles).

⁹ En l'àmbit d'Humanitats no s'han avaluat les diplomatures.

¹⁰ Grau de practicitat obligatori: expressió, en percentatge, del nombre de crèdits pràctics (troncals i obligatoris) respecte del total de crèdits troncal i obligatoris.

■ Titulacions de primer i segon cycle (llicenciatures / enginyeries / Arquitectura):

- En aquestes titulacions destaca una dispersió més gran en el grau de practicitat obligatori que en les de primer cycle. Les mitjanes oscil·len entre el 41% de l'àrea de Ciències Socials i el 54% de l'àrea de Ciències de la Salut. Destaca la gran variabilitat dins l'àrea d'Humanitats (19%-60%) i l'àrea Tècnica (33%-67%), i la homogeneïtat de les titulacions de Ciències Socials (52%-56%).

■ Titulacions de segon cycle:¹¹

- El grau de practicitat obligatori en aquestes titulacions presenta, en l'àmbit de les Humanitats, una mitjana del 34%, mentre que en les carreres de Ciències Socials, Tècniques i de Ciències Experimentals presenta una mitjana del 44%, 46% i 48% respectivament.

Les **pràctiques professionalitzadores** externes (PPE) o pràctiques en empreses, que es duen a terme en centres de treball, poden constar com a currículum oficial en el pla d'estudis (mitjançant assignatura optativa) o poden ser reconegudes amb crèdits de lliure elecció.

De les dades extretes dels informes d'avaluació se'n desprèn el que s'assenyala tot seguit.

■ Per àmbits de coneixement:

Tal com s'esperava, tres de cada quatre titulacions avaluades de les àrees de Tècniques i de Ciències de la Salut responen a una orientació professionalitzadora o mixta, ja que preveuen la possibilitat d'incloure en els seus plans d'estudis pràctiques en empreses o institucions.

■ Per titulacions d'una mateixa branca de coneixement:

L'anàlisi de les dades permet constatar el caràcter professionalitzador dels ensenyaments de la gran majoria dels primers cycles. D'aquesta manera, del total de titulacions que tenen incorporades les pràctiques professionalitzadores, a Ciències de la Salut el 82% són titulacions de primer cycle, a Tècniques, el 63%, i a Ciències Socials, una mica menys de la meitat.

El **projecte final de carrera** o pràcticum és un treball amb orientació pràctica que culmina el procés de formació.

■ Per àmbits de coneixement:

- En aquest apartat és on es produeixen les màximes diferències. Cal distingir-hi dos grups: un grup en què majoritàriament es preveu dur a terme el projecte final de carrera, Tècnica (el 100%) i Ciències Socials (el 83%); i un altre grup on la seva presència és baixa o molt baixa, Ciències Experimentals (el 33%), Humanitats (el 19%) i, amb el percentatge més baix, Ciències de la Salut (el 13%). D'aquestes darreres dades, destaca el fet que tant Ciències de la Salut com Ciències Experimentals (àmbits professionalitzadors) presenten proporcions bastant altes de titulacions amb pràctiques en empreses, mentre que pel que fa al projecte final de carrera la seva presència disminueix molt.

■ Per titulacions d'una mateixa branca de coneixement:

- Com en les pràctiques en empreses, el caràcter professional dels primers cycles comporta que aquestes titulacions siguin les que reclamin als estudiants un projecte final de carrera. En l'àmbit de les Ciències Socials, el 75% dels projectes es concentren en el primer cycle, i en les Tècniques, això s'esdevé en el 63% dels projectes.

Les pràctiques professionalitzadores externes i el projecte final de carrera són experiències culminants en la formació universitària. Com que estan situats al final dels estudis, permeten integrar els continguts formatius desenvolupats al llarg dels estudis i són una oportunitat per desplegar competències professionals bàsiques dels estudis. Constitueixen, per tant, una oportunitat per valorar el desenvolupament de les competències explicades en el perfil de formació.

¹¹ En l'àmbit de Ciències de la Salut no s'han avaluat les titulacions de segon cycle.

DESENVOLUPAMENT DE L'ENSENYAMENT

- La **metodologia docent** més aplicada i compartida per tots els ensenyaments és la classe magistral, en detriment d'altres metodologies com ara l'aprenentatge actiu. També es palesa el baix ús que es fa de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), més enllà de l'ús com a eina de comunicació entre el professorat i l'alumnat. La implantació progressiva de les TIC en la docència no solament ha facilitat aquesta comunicació entre tots dos col·lectius, sinó que també ha obert nous camins que han de fer possible plantejaments com matèries o estudis de tipus semipresencial que poden cobrir algunes necessitats com, per exemple, les derivades de l'heterogeneïtat de l'alumnat.

Sens dubte, un fet que distorsiona la factibilitat d'enfocaments metodològics més adequats és la gran quantitat d'estudiants repetidors. L'avaluació palesa la influència d'aquest increment dels matriculats en la distribució dels estudiants en els diferents grups. Aquesta influència és més elevada en els ensenyaments de primer cicle (excepte en el cas de la branca de Ciències de la Salut), on una mica més de la meitat dels estudiants de primer curs són repetidors (Ciències Experimentals i Tècnica).

En els ensenyaments de primer i segon cicle també són aquestes dues darreres branques de coneixement les que tenen el percentatge més alt (una mica menys de la meitat) d'estudiants repetidors.

- Respecte a l'**acció tutorial**, la meitat dels ensenyaments avaluats planifiquen algun tipus d'acció tutorial, però l'avaluació manifesta que només una de cada quatre accions de tutoria o d'orientació dutes a terme a les titulacions són adequades i pertinents a les titulacions en qüestió.

Si ho analitzem per àrees, podem observar que en els ensenyaments tècnics nou de cada deu titulacions disposen d'accions tutorial: a Ciències de la Salut, el 83%, a Ciències Socials, el 68%, a Ciències Experimentals, el 60%, i, finalment, a Humanitats, una mica més de la meitat (el 58%).

AQU Catalunya, ja en el seu informe anual del 1999, recomana impulsar els programes d'atenció tutorial personalitzada en les titulacions en les quals encara no hi siguin. Així mateix, AQU Catalunya ha anat insistint en el tema en els informes anuals següents, el darrer dels quals, del 2003, recomanava «mantenir els esforços iniciats en plans d'accions tutorial tant

d'abast ampli (acollida, itineraris, pràctiques, etc.) com individualitzat» (pàgina 22).

El que és destacable i que l'avaluació palesa és que, tant en aquells àmbits de coneixement on les tutories estan implantades a gairebé la totalitat dels ensenyaments com en aquells altres àmbits en què caldria ampliar-les, la gran majoria d'aquestes accions tutorial no són adequades amb relació a les necessitats de la titulació.

Els reptes derivats de la creació d'un EEES, on l'estudiant és el veritable protagonista del seu propi procés de formació, demanen l'existència d'un sistema de suport necessari per aconseguir un treball més autònom. Per tant, hi ha autonomia d'aprenentatge sempre que es rebin totes les ajudes educatives necessàries. I, evidentment, aquestes ajudes són molt diverses i inclouen des de les classes magistrals fins a la tutorització individual o la tutorització dels treballs en grup, sense oblidar totes les possibilitats que hi ha entre les unes i les altres, incloses les que utilitzen les tecnologies de la informació i la comunicació.

A més a més, la nova estructura cíclica en pregrau, màster i doctorat fa preveure un increment en la mobilitat dels estudiants, a la vegada que exigirà més informació i orientació acadèmica.

PLA DE MILLORES

El model d'avaluació seguit per AQU Catalunya ha tingut una clara orientació a la millora. La inclusió d'una proposta d'accions que es consideren pertinents per eliminar o minorar les febleses detectades en l'avaluació ha constituït un requisit de l'aplicació del model. L'elaboració d'una guia específica per al disseny, el seguiment i l'avaluació de les millores ha estat un indicador clar que l'avaluació està al servei de la millora contínua de la qualitat formativa de les titulacions participants.

El repte immediat, tenint en compte els estàndards internacionals, serà consolidar la cultura de la qualitat amb la implantació de mecanismes d'assegurament de la qualitat. Serà necessari un esforç per part de les universitats i d'AQU Catalunya, ja que el compliment dels estàndards internacionals obliga tots dos agents.

La preocupació de les titulacions avaluades per emprendre accions orientades a millorar les deficiències detectades es posa de manifest en les propostes de millora que s'assenyalen tot seguit.

Amb relació al programa de formació:

- Explicar documentalment el perfil de formació dels estudis amb l'ajuda de representants de la societat civil lligats a la titulació, i vetllar perquè s'apliqui.
- Dissenyar assignatures o pràctiques al final de la carrera que facilitin la connexió amb el mercat laboral.
- Detallar els plans d'estudis, els objectius i els criteris d'avaluació de les assignatures en el pla docent.
- Coordinar més bé el treball de tots els departaments amb relació a la titulació (pla d'estudis, criteris d'avaluació, etc.) de manera periòdica.

Amb relació al desenvolupament de l'ensenyament:

- Identificar els diferents perfils d'estudiant i diversificar i especialitzar els itineraris acadèmics (amb la possibilitat d'obtenir dobles mencions) per tal d'adaptar-s'hi.
- Fomentar més la participació dels alumnes a classe i la seva autonomia en el treball diari, i avaluar-los de manera continuada amb projectes, treballs o pràctiques més que no pas només amb exàmens.
- Modificar i coordinar els horaris de les assignatures i les convocatòries d'exàmens de manera que s'adaptin a les necessitats dels alumnes.
- Millorar les infraestructures de la facultat (aulari, laboratoris, ordinadors, etc.).
- Organitzar més racionalment la biblioteca (horaris, fons, etc.).
- Estendre les tutories, fomentar la vinculació dels professors a aquestes tutories i aprofitar per fer un seguiment més proper de l'alumne per tal d'evitar l'absentisme i l'abandonament.
- Organitzar activitats com ara cicles de conferències i seminaris on els alumnes puguin participar i millorar els seus lligams entre el coneixement teòric i el pràctic.
- Repensar el tipus de formació que ha de rebre el professorat i donar-hi suport per millorar la innovació docent.
- Ampliar la informació relacionada amb els intercanvis que els estudiants tenen al seu abast.
- Crear un servei propi d'inserció laboral, si no n'hi ha, sempre que sigui possible, o emprar més sovint el que hi hagi a escala de tota la universitat.

- Incrementar el contacte amb empreses i col·legis professionals per tal de fer un seguiment de la inserció laboral dels titulats.

No hi ha dubte de l'encert en la direcció de les propostes per assegurar una qualitat més gran de la formació. Potser el repte consisteix a enfortir els mecanismes de compromís perquè aquestes propostes no quedin només en bons desigs. L'adaptació de fórmules basades en el contracte programa de millora (de l'Administració amb les universitats i de les universitats amb les seves unitats orgàniques) pot ser una bona visualització del compromís conjunt per assegurar que el cercle avaluació-millora-avaluació no queda en la simple formulació del desig, sinó que es converteix en una realitat valuosa del sistema universitari català.

FONTS DE REFERÈNCIA

AQU CATALUNYA (2002). "Descriptors de Dublín", p. 2: *elButlletí*. Juliol-setembre 2002, núm. 13. Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya. També disponible en línia a: <<http://www.aqucatalunya.org/uploads/publicacions/arxiu%20pdf/elButlleti13.pdf>>

AQU CATALUNYA (2004). *L'impacte de les avaluacions a les universitats catalanes: 1996-2002*. Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya. També disponible en línia a: <http://www.aqucatalunya.cat/uploads/publicacions/arxiu%20pdf/ImpacteAvaluacions_cat.pdf>

AQU CATALUNYA (2005). *Eines per a l'adaptació a l'Espai europeu d'educació superior*. Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya. També disponible en línia a: <http://www.aqucatalunya.org/uploads/publicacions/arxiu%20pdf/Eines_cat.pdf>

AQU CATALUNYA (2005). *Guia per a l'elaboració d'un perfil de formació. El cas de Psicologia*. Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya. També disponible en línia a: <http://www.aqucatalunya.org/uploads/publicacions/arxiu%20pdf/DissenyPsicologia_cat.pdf>

AQU CATALUNYA (2006). *Guia per a l'elaboració d'un perfil de formació. Enginyeria Química*. Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya. També disponible en línia a: <http://www.aqucatalunya.org/uploads/publicacions/arxiu%20pdf/DissenyQuimica_cat.pdf>

www.aqucatalunya.cat